

ROVAJÄRVEN
KEHITTÄMISTYÖRYHMÄN

LOPPURAPORTTI

2013

SISÄLTÖ

1.	TIIVISTELMÄ	3
2.	PERUSTEET	5
2.1.	Työryhmän asettaminen	5
2.2.	Työryhmän tavoitteet	5
3.	NYKYTILANNE	5
3.1.	Yleiskuvaus alueesta	5
3.2.	Puolustusvoimien toiminta Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueella	9
3.2.1.	Ampuma- ja harjoitusalueen kuvaus	9
3.2.2.	Ampuma- ja harjoitusalueella käytettävät asejärjestelmät	10
3.2.3.	Harjoitustoiminta	11
3.2.4.	Ampuma- ja harjoitusalueen käyttöaste	14
3.2.5.	Ammuttujen laukausten määrä	15
3.2.6.	Ampuma- ja harjoitusalueen käytön rajoitukset	16
3.2.7.	Toiminnasta tiedottaminen	17
3.3.	Metsähallituksen toiminta Rovajärven alueella	17
3.3.1.	Alueen kuvaus	17
3.3.2.	Metsähallituksen toiminta alueella	19
3.4.	Yksityismaanomistus ampuma-alueella	21
3.5.	Pyhä-Kallion paliskunnan toiminta Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueella	21
3.6.	Rovajärven alueella vaikuttavia muita toimijoita	29
3.7.	Johtosuhteet ja yhteistoimintamuodot	29
3.8.	Ongelmat/ristiriidat	32
3.9.	Tehdyt tutkimukset ja selvitykset	35
3.9.1.	Alueella tehdyt ympäristötekniset tutkimukset ja selvitykset	35
3.9.2.	Rovajärven ampuma-alueen maankäyttösuunnitelma	38
3.9.3.	Tutkimus poronhoidosta ampuma- ja harjoitusalueella	38
4.	TAVOITTEET	39
4.1.	Puolustusvoimien tavoitetila	39
4.2.	Eri osapuolten tavoitteet	39
5.	TYÖRYHMÄN TOIMINTA	45
5.1.	Kokoukset ja niissä käsitellyt asiat	45
5.2.	Väliraportti	48
6.	JOHTOPÄÄTÖKSET JA ESITYKSET	48
6.1.	Johtaminen ja yhteistoiminta	48
6.2.	Tiedottaminen	50
6.3.	Harjoitusten suunnittelu ja toteutus	51
6.4.	Alueiden käyttö	51
6.5.	Maanhankinta	52
6.6.	Valvonta	52
6.7.	Turvallisuus	53
6.8.	Melukysymys	53
6.9.	Ympäristöasiat	54
6.10.	Muut asiat	54
	LIITTEET	55

1. TIIVISTELMÄ

Julkaisija ROVAJÄRVEN KEHITTÄMISTYÖRYHMÄ		KUVAILELEHTI 17.12.2013
Julkaisun laji Raportti	Toimeksiantaja Puolustusministeriö	
Julkaisun nimi Rovajärven kehittämistyöryhmän loppuraportti 2013		
Tiivistelmä Puolustusministeriö on esittelyssään 22.6.2010 puolustusministerille esittänyt perustettavaksi työryhmän, jonka tehtävänä on kartoittaa eri osapuolten tavoitteet Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueen käytöstä ja tehdä ehdotus toimenpiteiksi niiden yhteensovittamiseksi.		
Alueen käyttöön liittyvää toimintaa on pyritty yhteen sovittamaan aikaisemmin lähinnä tapaus- ja toimijakohtaisesti. Nyt asetettu eri intressiryhmiä edustava työryhmä on hakenut ensimmäistä kertaa kokonaisvaltaisia ja kestäviä ratkaisuja. Puolustusministeriön asettama Rovajärven kehittämistyöryhmä aloitti työskentelynsä vuonna 2010. Työryhmä on kutsunut kuultavaksi useita eri alojen asiantuntijoita. Rovajärvi on Metsähallituksen hallinnoima puolustusvoimien tärkein ja kehitettävä ampuma- ja harjoitusalue. Lisäksi alueella on yksityisten loma- ja asuinrakennuksia sekä maa ja metsätaloustiloja. Pyhä-Kallion paliskunta harjoittaa alueella poronhoitoa. Ampumatoiminnan ulkopuolella alueella on virkistyskäyttöä. Edellä mainittujen toimintojen yhteensovittamisessa on ampuma- ja harjoitusalueella eri toimijoiden välisiä ristiriitoja. Keskeisimpiä ristiriitoja ovat mm. puolustusvoimien tarve käyttää täysipainoisesti ampuma- ja harjoitusaluetta koko laajuudessaan, Pyhä-Kallion paliskunnan tarve käyttää koko aluetta laidunmaana ja suorittaa poronhoitotyöt taloudellisesti ja oikea-aikaisesti ja ampumakenttäalueen vaikutusalueella olevien yksityismaanomistajien tarve säilyttää ja käyttää omaisuuttansa. Puolustusvoimien toiminnan luonteen johdosta alueen käyttöön liittyy terveys- ja turvallisuusriskejä. Alueen käytön lähtökohtana tulee olla turvallisuus sekä ympäristö- ja kulttuuriarvojen huomioon ottaminen. Työryhmä on löytänyt useita esityksiä epäkohtien poistamiseksi. Toimenpide-ehdotuksia on laadittu monialaisesti, alkaen tiedon kulun parantamisesta, yhteiseen suunnitteluun ja konkreettisiin maankäyttöön liittyviin ratkaisuihin. Parhaillaan Rovajärveä koskien on käynnissä useita alueen tulevaa käyttöä koskevia hankkeita. Lapin liitto on käynnistänyt Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavan laatimisen, johon sisältyy myös Rovajärven alue. Maavoimien esikunta on laatinut loppuvuodesta 2013 Rovajärven kehittämisen 2020+ suunnitelman. Maavoimien esikunta on käynnistämässä neuvottelut Pyhä-Kallion paliskunnan kanssa vuoden 2014 alussa uuden sopimuksen aikaansaamiseksi Rovajärven alueen käytöstä. Työryhmä esittää, että loppuraportin toimenpide-ehdotukset otetaan huomioon Rovajärven maankäytön suunnittelussa ja alueen kehittämisessä viipymättä.		

Avainsanat:

Rovajärvi, maankäyttö, kehittäminen, kehittämistyöryhmä, yhteistoiminta, ampuma- ja harjoitusalue, puolustusvoimat.

Kieli: suomi	Kokonaissivumäärä: 55	Luottamuksellisuus: Julkinen
------------------------	---------------------------------	--

2. PERUSTEET

2.1. Työryhmän asettaminen

Puolustusministeriö on esittelyssään 22.6.2010 puolustusministerille esittänyt perustettavaksi työryhmän, jonka tehtävänä on kartoittaa eri osapuolten tavoitteet Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueen käytöstä ja tehdä ehdotus toimenpiteiksi niiden yhteensovittamiseksi.

Esittelyasiakirja työryhmän perustamisesta Puolustusministerille on **liitteessä 1**.

Työryhmän jäsenet yhteystietoineen on esitetty **liitteessä 2**.

2.2. Työryhmän tavoitteet

Tehtävänannossa (**Liite 1**) on todettu, että tavoitteena on valtakunnan tärkeimmän ampuma- ja harjoitusalueen toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaaminen ottaen niiden sallimissa puitteissa huomioon muut alueeseen kohdistuvat intressit.

Työryhmän tulee laatia puolustusministeriölle väliraportti vuoden 2011 loppuun mennessä ja loppuraportti vuoden 2013 loppuun mennessä.

3. NYKYTILANNE

3.1. Yleiskuvaus alueesta

Rovajärven ampuma- ja harjoitusalue on Suomen suurin (n. 1 100 km²) ja tärkein raskaiden aseiden ampuma- ja harjoitusalue. Alue on pääosin Metsähallituksen hallinnoimaa valtion maata, josta Metsähallitus on tehnyt puolustusvoimien kanssa käyttöoikeussopimuksen. Alue sijaitsee Rovaniemen, Kemijärven, Sodankylän ja Pelkosenniemen alueilla. Alueella on myös yksityisten kiinteistöjä (tällä hetkellä noin 6400 ha). Yksityisten maanomistajien kanssa ei ole tehty sopimuksia maankäytöstä.

Maakunnansuunnittelun tasolla Rovajärven aluetta on esitetty kolmessa eri maakuntakaavassa;

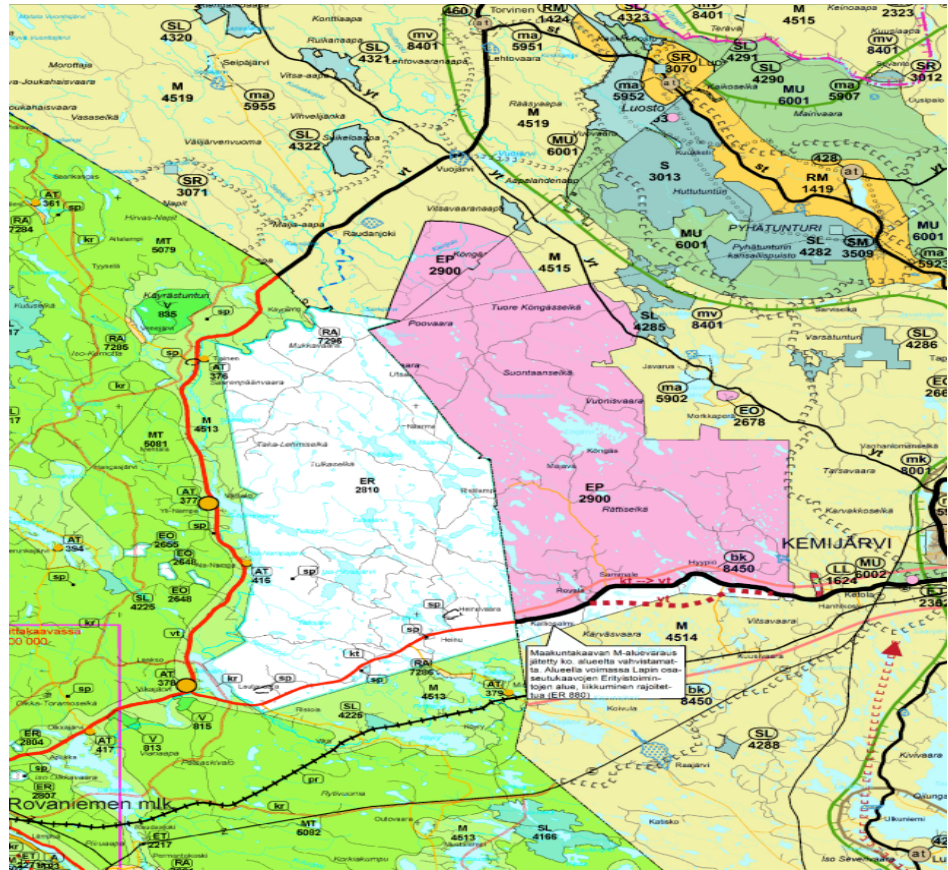
- Rovaniemen maakuntakaava, lainvoimainen 4.12.2001,
- Itä-Lapin maakuntakaava, lainvoimainen 25.11.2004,
- Pohjois-Lapin maakuntakaava, lainvoimainen 28.1.2008.

Rovaniemen maakuntakaavassa alue on erityistoimintojen alue (ER 2810), jolla liikkuminen on rajoitettua. ER -merkinnällä osoitetaan alueita, joille yleisön pääsy on kielletty tai rajoitettu, mm. ampumarata-alueet, vankila-alueet ja eräät puolustusvoimien alueet.

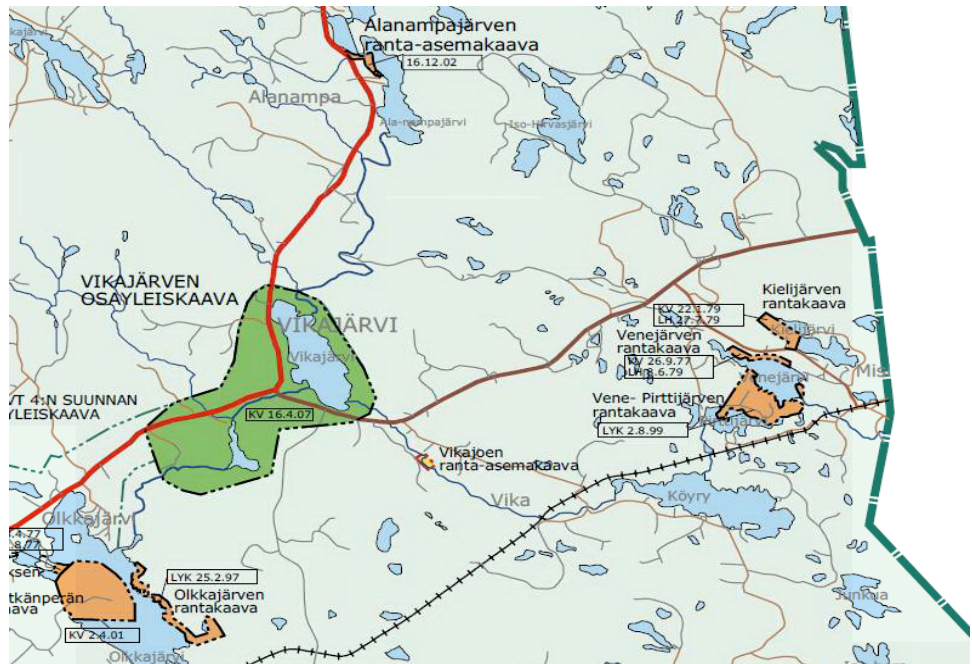
Itä-Lapin maakuntakaavassa alue on suurimmalta osalta puolustusvoimien alueena (EP 2900), jolle on annettu mm. maankäyttö- ja rakennuslain 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus. EP -merkinnällä osoitetaan sellaisia puolustusvoimien pysyvässä käytössä olevia tai sellaiseksi suunniteltuja varuskunta-, harjoitus- ja vastaavia alueita, joilla liikkuminen on rajoitettua. Itä-Lapin maakuntakaavaa laadittaessa Lapin liiton tavoitteena oli osoittaa kt 82 eteläpuolinen alue maa- ja metsätalousvaltaisena alueena (M), koska tien eteläpuolella ei ole ampumatoimintaa ja alueen jakaminen tulevaisuudessa tien molemmin puolin haittaisi kantatien liikennettä ja eteläpuolisen alueen muuta käyttöä. Vahvistamisvaiheessa ympäristöministeriö jätti merkinnän vahvistamatta ja alueelle jäi voimaan Lapin osaseutukaavojen Erityistoimintojen alue, liikkuminen rajoitettu (ER 880).

Pohjois-Lapin maakuntakaavassa alue on osoitettu puolustusvoimien alueena (EP 2900), jolle on annettu mm. maankäyttö- ja rakennuslain 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.

Alueen maakuntakaavojen (Rovaniemi ja Itä-Lappi) päivittäminen on aloitettu vuoden 2012 lopussa. Pohjois-Lapin maakuntakaavan päivittäminen aloitetaan mahdollisesti vuonna 2016.

KUVA 1: Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueen maakuntakaavan alue

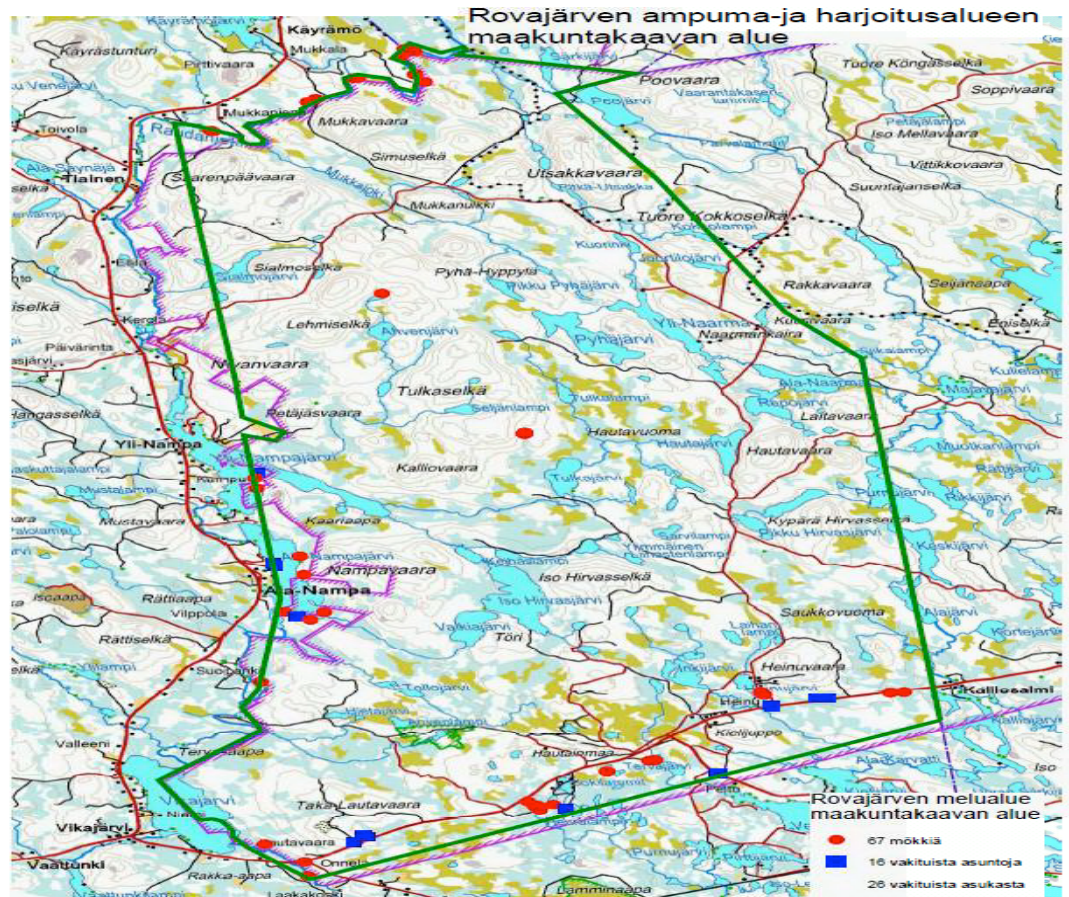

KUVA 2: Kaavoitustilanne

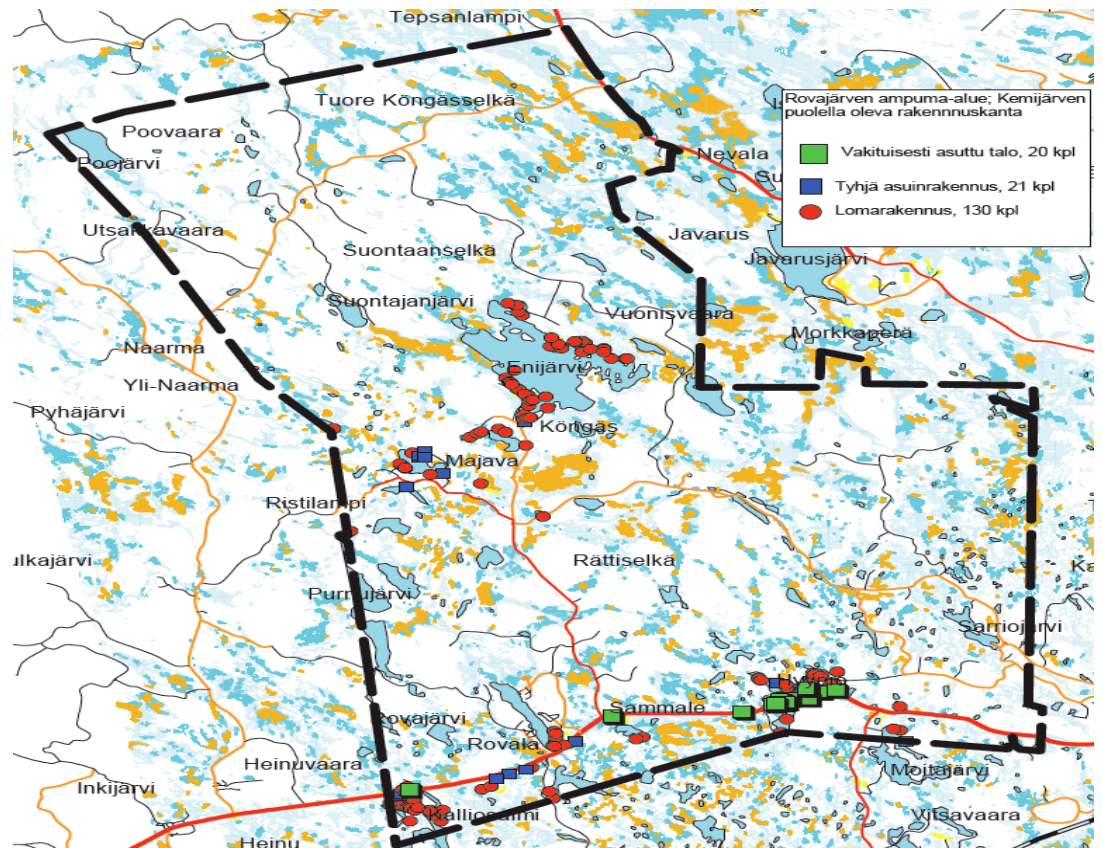
Nykyisten maakuntakaavojen aluerajausten sisälle kuuluu 36 vakituista asumusta ja 197 loma-asuntoa.

Lakiin perustuva jokamiehen oikeuksin tapahtuva toiminta, vapaa metsästysoikeus, kalastus ja tähän liittyvä kalavesien vuokraustoiminta ovat edelleenkin sallittuja, koska alue ei ole erikseen määritelty sotilasalue, rajavyöhyke tai muu erityislainsäädännöllä jokamiehenoikeuksia tai muita lakeihin perustuvia oikeuksia rajoittava alue. Metsähallitus voi harjoittaa liiketoimintaa mm. myymällä metsästyslupia vapaan metsästysoikeuden piiriin kuulumattomille ulkopaikkakuntalaisille, samoin kuin kalastuslupia kenelle tahansa.

Pyhä-Kallion paliskunta harjoittaa kaavan ja poronhoitolain mukaista porotaloutta koko alueella.

KUVA 3: Rovajärven alueen Rovaniemen puoleinen rakennuskanta

KUVA 4: Rovajärven alueen Kemijärven puoleinen rakennuskanta

3.2. Puolustusvoimien toiminta Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueella

3.2.1. Ampuma- ja harjoitusalueen kuvaus

Rovajärven alue on ollut puolustusvoimien käytössä vuodesta 1949 lukien. Aluetta on vuosikymmenten kuluessa laajennettu merkittävästi yhteensä kaksi kertaa; Sarriojärven alue liitettiin ampuma- ja harjoitusalueeseen jo alueen perustamisvuonna 1949 ja vuonna 1989 alueeseen liitettiin Kängäsvuoman alue. Vuonna 1969 alue jaettiin käyttötarkoituksen mukaan ampuma- ja suoja-alueeseen ja vuonna 1986 alue määritettiin puolustusvoimien valtakunnalliseksi pääampuma-alueeksi. Maavoimien esikunta on vuonna 2010 luokitellut Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueen kehitettäväksi ampuma- ja harjoitusalueeksi. Tämä merkitsee mm. sitä, että alueen kunnossapitoa (ml. rakennuskanta, johtamisjärjestelmä, huollon tukeutumisjärjestelmä, tiedostampumapaikat) kehitetään jatkuvasti.

Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueen vastuullisena hoitajana toimii Jääkäriprikaati. Jääkäriprikaati huolehtii alueen turvallisuudesta, kunnossapidosta ja kehittämisestä sekä koordinoi alueen käyttöä. Jääkäriprikaati ylläpitää ampuma- ja harjoitusalueen johtosääntöä, joka sisältää määräykset koskien mm. ampuma- ja harjoitusalueen käyttöä, käyttörajoituksia sekä

ampuma- ja harjoitustoimintaa ja huoltoa (mm. jätehuolto). Johtosääntö velvoittaa kaikkia alueen käyttäjiä. Ammunnat toteutetaan johtosäännön ja varomääräysten mukaisesti.

Rovajärven ampuma- ja harjoitusaluetta voidaan johtosäännön mukaan käyttää:

- jalkaväen taisteluammuntoihin mukaan luettuna ammunnat panssarintorjuntaohjuksilla,
- panssarijoukkojen taisteluammuntoihin,
- tykistön ja kranaatinheittimistön taisteluammuntoihin,
- ilmatorjuntajoukkojen ilma-ammuntoihin räjähtämättömin ampumatarvikkein ja pinta-ammuntoihin kaikilla ampumatarvikkeilla,
- kaikkien aselajien ja puolustushaarojen ampumaohjelmistojen mukaisiin taisteluammuntoihin jalkaväen asein,
- ilma-alusten maamaaliammuntoihin eri asejärjestelmillä,
- merivoimien maamaaliammuntoihin eri asejärjestelmillä,
- muihin erikseen hyväksyttyihin ammuntoihin,
- linnoittamiseen, miinojen, ampumatarvikkeiden ja kohteiden räjäyttämiseen sekä teiden ja urien rakentamiseen,
- tutkimus- ja kehittämistehtävien edellyttämiin kokeilutoimintoihin ja
- harjoitustoimintaan.

3.2.2. Ampuma- ja harjoitusalueella käytettävät asejärjestelmät

Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueella ammutaan käytännössä kaikilla käytössä olevilla asejärjestelmillä, mm. 130 mm (130 K 54) ja 155 mm kanuunalla (155 K 98), 152 mm. haupitsilla (152 H 55), 122 mm panssarihaupitsilla (122 PsH 74) ja 120 mm kranaatinheittimellä (120 Krh 92). Lisäksi ampuma- ja harjoitusalueella käytetään harjoitusten aikana kevyempiä aseita kuten 23 mm ilmatorjuntakanuunaa, 12,7 mm ilmatorjuntakonekivääriä, 81 mm kevyttä kranaatinheitintä ja käsiaseita.

Rovajärvellä on alueen käyttöön ottamisesta lukien ammuttu tykistöasejärjestelmillä. Tykistöasejärjestelmät ja erityisesti niissä käytettävät ampumatarvikkeet ovat pysyneet pääpiirtein samoina vuosikymmenet. Myöskään jalkaväkiaseistuksessa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia ampuma- ja harjoitusalueen käyttöön ottamisen jälkeen. Sen sijaan panssarivaunukalusto on uusiutunut merkittävästi ja uutta vaunukalustoa ryhdyttiin käyttämään erilaisissa koeammunnoissa Rovajärvellä vuonna 2005. Uuden panssarivaunukaluston myötä vaunuammuntojen määrä on laskenut lähes nolleen, sillä henkilöstöä voidaan kouluttaa uudella kalustolla pääosin simulaattoreilla siten, että vain koulutuksen tulos on varmennettu kovapanosammunnoilla. Näin ollen myös aiemmin panssarivaunukaluston aiheuttamat

ympäristövaikutukset (mm. maaperän kuluminen) ovat vähentyneet olennaisesti. Uutena asejärjestelmänä on 2000-luvun puolivälissä otettu koulutuskäyttöön raskas raketinheitin. Asejärjestelmän maaliballistinen vaikutus ja siten ympäristövaikutukset ovat rinnastettavissa tavalliseen tykistön ampumatarvikkeeseen, sillä toistaiseksi täyskaliiperisia taistelulaukauksia ei ammuta.

PSTOHJ 82 -järjestelmän lankaohjattavat ohjukset ovat poistuneet puolustusvoimien käytöstä vuonna 2004. PSTOHJ 83 -järjestelmän lankaohjattavat ohjukset ovat vielä koulutuskäytössä, mutta niillä tapahtuva koulutus toteutetaan simulaattoreilla siten, että ainoastaan koulutuksen tulos testataan kovapanosammunnoilla. Rovajärvellä näitä ohjuksia ammutaan vuodessa alle kymmenen. Näin ollen järjestelmää käytetään maasto-olosuhteissa varsin vähän. Puolustusvoimat uusii parhaillaan käytössä olevaa panssaritorjuntaohjuskalustoa. Uudemmissa ohjusjärjestelmissä ei ole lankaohjausta, minkä seurauksena alueella liikkujille aiheutuu entistä vähemmän haittaa.

Rovajärvellä käytettävissä olevissa asejärjestelmissä ei ole tapahtunut olennaista muutosta, sillä tykistöllä on ammuttu alueella sen käyttöön ottamisesta lukien. Asejärjestelmissä tapahtuneet muutokset ovat ennemminkin merkinneet toiminnan ympäristövaikutusten vähenemistä.

3.2.3. Harjoitustoiminta

Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueella on järjestetty tykistön kesäleirejä vuodesta 1949 ja talvileirejä vuodesta 1958 lukien. Ampuma- ja harjoitusalue perustettiin alun perin kenttätykistön ampuma-alueeksi. Vasta kun vuonna 1986 alue nimettiin Puolustusvoimien pääampuma-alueeksi, muiden aselajien toiminta alueella alkoi lisääntyä. Vuodesta 1983 tykistön leirejä järjestettiin vuosittain kolme ja vuodesta 1995 lukien kaksi. Tällä hetkellä alueella järjestetään kaksi tykistön ja kranaatinheitinjoukkojen suurempaa harjoitusta keväisin (touko-kesäkuussa) ja syksyisin (marras-joulukuussa).

Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueen pääasiallisia käyttäjiä ovat Pohjois-Suomen joukko-osastot eli Jääkäriprikaati, Lapin ilmatorjuntarykmentti, Lapin lennosto sekä Kainuun prikaati, joissa palvelevien varusmiesten peruskoulutuskauden ja erikoiskoulutuskauden ammunnat sekä osa joukkokoulutuskauden taisteluharjoituksista järjestetään pääasiassa Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueella. Myös Utin jääkäriykmentti ja Lapin rajavartiosto käyttävät aluetta harjoitustoimintaansa (kumpikin joukko noin 5 vrk/v) ja niiden

ampuvien joukkojen vahvuus on viime vuosina ollut alle 50 sotilasta.

Harjoituksiin osallistuvat joukot ja kalustot vaihtelevat vuosittain ja saapumiserittäin. Kainuun prikaatin saapumiserien tavoitevahvuus vuonna 2013 on 1850, Jääkäriprikaatin 650 ja Lapin ilmatorjuntarykmentin 350. Lapin lennoston, joka kouluttaa joukkoja Ilmavoimille, saapumiserien tavoitevahvuus on 100. Tavoitevahvuuksissa tapahtuu vuosittaista vaihtelua johtuen ikäluokkien määrän ja palveluskelpoisten varusmiesten määrässä tapahtuvasta vaihtelusta. Pohjois-Karjalan prikaatin lakkauttaminen vuoden 2014 alusta lukien merkitsee sitä, että pohjoisten joukkojen tavoitevahvuudet tulevat hieman kasvamaan.

Varusmiesten koulutusjärjestelmän rakenne muodostuu peruskoulutus-, erikoiskoulutus- ja joukkokoulutuskaudesta. Peruskoulutuskausi kestää 8 viikkoa, erikoiskoulutuskausi 9 viikkoa ja joukkokoulutuskausi 7 viikkoa. Peruskoulutuskaudella järjestetään yleensä kaksi harjoitusta, joista ammuntoja on noin 30 %:a. Erikoiskoulutuskaudella järjestetään yleensä neljä noin kolmen vuorokauden pituista harjoitusta, ammuntoja näistä harjoituksista on 30 % - 50 % aselajista riippuen. Joukkokoulutuskaudella järjestetään yleensä yksi pidempi harjoitus, joka voidaan toteuttaa taisteluharjoituksena ja/tai osin ampumaharjoituksena. Koulutusjärjestelmässä ei tältä osin ole tapahtunut merkittäviä muutoksia viimeisen kymmenen vuoden aikana.

KUVA 5: Varusmiesten palvelusajat 1.2.2013 alkaen ja koulutusjärjestelmän rakenne.

Vaikka koulutusjärjestelmän perusrakenne onkin pääosin pysynyt samanlaisena viime vuosikymmenen ajan, on järjestettävien harjoitusten määrä laskenut vuodesta 2000 lukien selvästi; 2000-luvun alkupuolella 180 vuorokauden palvelusajalla palveleville varusmiehille kertyi 40–60 sotaharjoitusvuorokautta, kun vuodesta 2013 lukien tavoitteena on saavuttaa 25 sotaharjoitusvuorokautta.

Johtajaksi koulutettavien osalta vastaavat luvut ovat 30–40 ja 20 sotaharjoitusvuorokautta. Näin ollen voidaan todeta, että pohjoisen joukko-osastojen alueella järjestämä ampumakoulutus ja taisteluharjoitukset ovat vähentyneet merkittävästi 2000-luvulla. Puolustusvoimauudistuksen yksi tavoite on saavuttaa sellaiset säästöt, että sotaharjoitusvuorokausia voidaan vuoden 2015 jälkeen jälleen nostaa 2000-luvun tasolle.

Vielä 2000-luvun alkupuolella Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueella järjestettiin vuosittain neljä alueellista harjoitusta. Alueella järjestettävien alueellisten harjoitusten lukumäärä on 2000-luvulla laskenut selvästi ja 2010-luvulla painopiste on taloudellisesta tilanteesta johtuen siirtynyt alueellisista harjoituksista yksikkötason harjoituksiin (komppania/patteri). Tällä hetkellä alueellisia harjoituksia järjestetään toistaiseksi vuosittain vain yksi. Harjoitus järjestetään marras-joulukuussa ja sen kesto on noin 8-12 vrk. Harjoituksen henkilöstön vahvuus vaihtelee harjoituskohtaisesti noin 600 - 1500 sotilaan välillä.

Suurin Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueella vuosittain järjestettävä harjoitus on toukokuussa järjestettävä Maavoimien vaikuttamisen harjoitus (entinen valtakunnallinen tykistön ja heittimistön ampumaharjoitus), johon voi osallistua joukkoja kaikista maavoimien viidestätoista (15) joukko-osastosta, esikunnista, huoltolaitoksista sekä muista puolustushaaroista. Harjoitukseen osallistuu keskimäärin n. 3 500 – 4 500 sotilasta vajaan parin viikon ajan.

ROVAJÄRVELLÄ AMMUTUT KT- JA KRH - LAUKAUKSET 2000 - 2012

VUOSI	KPL	HUOM
2000	29 961	
2001	33 570	
2002	35 401	
2003	26 282	
2004	31 135	
2005	28 931	
2006	27 462	
2007	19 458	
2008	22 497	
2009	21 183	
2010	17 930	
2011	15 650	
2012	10 513	30.6.2012 menessä

KUVA 6: Rovajärvellä ammutut laukaukset tykistön ja kranaatinheittimistön valtakunnallisessa ampumaharjoituksessa (nyk. Maavoimien vaikuttamisen harjoitus) vuosina 2000–2012.

Tykistön ja kranaatinheittimistön valtakunnallisessa ampumaharjoituksessa (nyk. Maavoimien vaikuttamisen harjoitus)

ammutut laukausmäärät ovat vuosina 2000–2012 vähentyneet huomattavasti; Syynä laukausmäärän huomattavaan laskuun ovat ampuvien joukkojen määrän väheneminen, harjoitusten keston lyheneminen, ampumatarvikkeiden käytön tietoinen vähentäminen (entistä kriittisempi tarkastelu) sekä taloudellisten resurssien vähentyminen.

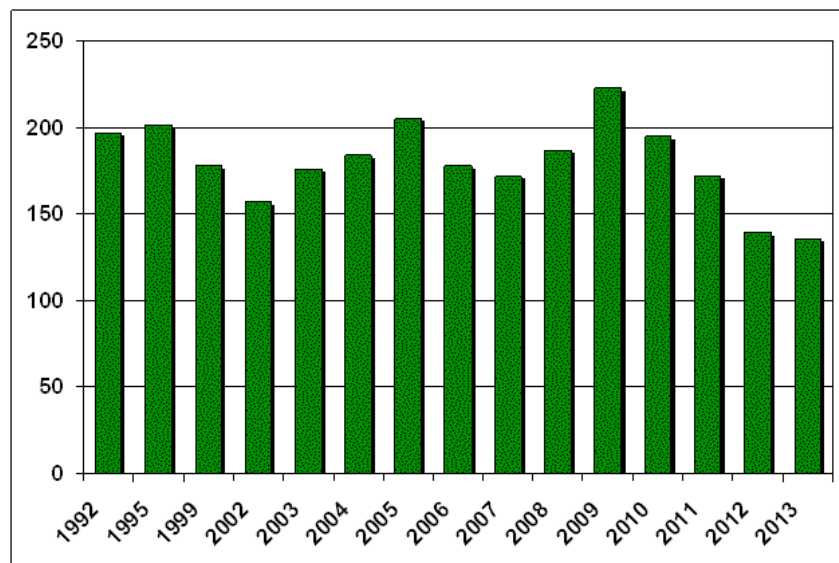
1990-luvulla Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueella järjestettiin 2-4 kertausharjoitusta vuosittain. Harjoitusten kesto oli yleensä noin viisi vuorokautta ja harjoitusvahvuus vaihteli noin 10 - 200 asevelvollisen välillä. 2000-luvulla kertausharjoitusten määrä on taloudellista syistä johtuen laskenut siten, ettei niitä tällä hetkellä juurikaan järjestetä. Järjestettävät kertausharjoitukset ovat kooltaan pieniä ja liittyvät lähes poikkeuksetta alueelliseen tai valtakunnalliseen harjoitukseen. Näin ollen niiden harjoitusvuorokaudet ja vahvuudet sisältyvät pääharjoituksen lukuihin.

Vapaaehtoiseen maanpuolustukseen liittyviä harjoituksia ryhdyttiin järjestämään 2000-luvulla. Harjoituksista tärkein on ollut kaksipäiväinen HEINU -harjoitus, johon osallistuu noin 150 henkilöä. Harjoituksessa ammutaan vain käsiaseilla. Lisäksi ampuma- ja harjoitusalueella on järjestetty lähes vuosittain yksi vapaaehtoisen maanpuolustuksen kurssi, jonka kesto on kaksi vuorokautta ja vahvuus noin 50 henkilöä. Koulutusaiheesta riippuen kurssilla on joko ammuttu käsiaseilla tai ammuntoja ei ole ollut lainkaan.

Tällä hetkellä suurin osa kertausharjoituksista ja vapaaehtoiseen maanpuolustukseen liittyvistä harjoituksista järjestetään taloudellisten resurssien puutteesta johtuen ns. tuntiperusteisina harjoituksina joukko-osaston lähiharjoitusalueella.

3.2.4. Ampuma- ja harjoitusalueen käyttöaste

Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueen käyttöaste on vuosien 1992–2012 aikana ollut n. 135–220 vuorokautta vuodessa (Kuva 7). Luku sisältää sekä ampumapäivät että sotaharjoitusvuorokaudet. Suurin käyttöaste on ollut vuonna 2009 (220 vrk) ja pienin vuonna 2012 (135 vrk).

KUVA 7: Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueen käyttöaste.

Käyttöasteessa on tapahtunut vuosittaista vaihtelua, mikä selittyy mm. joukkotuotannossa, harjoitusten määrässä sekä määrärahojen vaihtelussa tapahtuneilla muutoksilla. Viime vuosina käyttöaste on ollut laskussa.

Ampuma-alueen käytön painopisteet muodostuvat voimassaolevasta koulutusjärjestelmästä, jonka mukaisesti harjoituksia järjestetään. Ammunnoissa edetään yksinkertaisista ja pienistä ammunnoista esim. (taistelijaparin ammunnat käsiasein) laajempiin ja vaativimpiin ammuntoihin sodan ajan joukkojen ammuntoihin (esim. koko tykistöjärjestelmän ammunnat). Kuukausitasolla tarkasteluna ampuma- ja harjoitusalueella toteutetaan ammuntoja suhteessa eniten toukokuussa ja marraskuussa (saapumiserien loppusodat), jolloin ammutaan noin 30 %:a kaikista alueen ammunnoista. Vähiten ammuntoja on tammikuussa ja heinäkuussa eli heti varusmiesten palvelukseen astumisen jälkeen.

3.2.5. Ammuttujen laukausten määrä

Ampuma- ja harjoitusalueen käyttöä seurataan kirjaamalla suoritettut ammunnat ja niissä käytetyt ampumatarvikkeet ylös. Kirjaamisesta vastaa kulloinkin ampuva joukko-osasto, joka laatii asiasta maalialueen tarkastuspöytäkirjan. Pöytäkirjajäljennökset luovutetaan ampuma-alue toimistolle harjoituksen päättyessä. Johtovastuussa oleva hallintoyksikkö arkistoi pöytäkirjat kahdeksi vuodeksi.

Aselaji	Käyttömäärä (kpl) 2011
Panssarintorjunta (onteloraketit ja ohjukset)	1 700
Kranaatinheittimen kranaatit	8000
Tykistölaukaukset (ml. panssarivaunut)	8000
Ohjukset	1 700
Räjähteet	1 400 kg
Käsikranaatit (taistelu)	125
Merkkisavut	900
Kiväärilaukaukset (7.62 mm)	200 000
Kiväärilaukaukset, paukkupatruuna	150 000
Ilmatorjunta kk laukaukset	17 000
Panssarivaunu kk	13 000

KUVA 8. Ampuma- ja harjoitusalueen vuoden 2011 eri aselajeittain koostetut laukaus- ja räjähdemäärät (Lähde: Ympäristöselvitys).

Kuvasta 8 voidaan todeta Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueella ammutut laukaus- ja räjähdemäärät vuonna 2011. Kiväärikaliperisten aseiden laukausmäärissä voi olla +/- 100 laukauksen poikkeamia. Tarkkoja laukausmääriä aikaisemmilta vuosilta ei ole vastaavalla tavalla arkistoituna. Everstiluutnantti Jouko Kivimäen kirjoittaman kirjan ”Hevosvetoisesta itseliikkuviin, valtakunnallisia tykistöleirejä Rovajärvellä viisi vuosikymmentä” tietojen perusteella voidaan kuitenkin todeta, että vuosina 1949 - 1962 alueella ammutut tykistön laukausmäärä on vaihdellut 1 420 – 8 560 välillä ollen keskimäärin 3 500 laukausta vuodessa. Vuosina 1963 - 1981 tykistön laukausmäärä on vaihdellut 9 220 – 21 927 välillä ja vuosina 1982 - 1998 10 156 – 31 025 väillä. Näin ollen voidaan todeta, että tykistön laukausmäärä ei kasvanut.

3.2.6. Ampuma- ja harjoitusalueen käytön rajoitukset

Puolustusvoimat on sitoutunut sopimuksella rauhoittamaan ampuma-alueen kovapanosammunnoilta poronvasojen merkitsemistä varten vuosittain alkaen juhannusaatosta ja päättyen 31.7. sekä poroerotuksia varten syysrauhoidusajaksi 15.9. - 31.10. Lisäksi syysrauhoidusaikana harjoitustoiminnasta alueella on sovittava paliskunnan kanssa erikseen. Lisäksi puolustusvoimat pyrkii välttämään 1.11. – 15.11. välisenä aikana ammuntoja, joiden vaara-alue ulottuu Raudanjoki-Mukkajoki-Naarmajärvet-Majava-Enijärvi – linjan pohjoispuolelle. Maalialueita suunniteltaessa tulee pyrkiä porotaloudelle mahdollisesti aiheutuvien haittojen minimoimiseen.

Sopimuksen karttaliitteeseen 1 merkityillä poroaita-alueilla ja 25 metriä lähempänä karttaliitteeseen 1 merkittyjä yksittäisiä poroaitoja on linnoittaminen, majoittuminen ja liikkuminen moottoriajoneuvoilla karttaan merkittyjen urien ulkopuolella kielletty. (Sopimus Rovajärven alueen käytöstä 2013 Puolustusvoimat - Pyhä-Kallion paliskunta)

3.2.7. Toiminnasta tiedottaminen

Rovajärven ampuma-aluetoimisto vie neljä kertaa vuodessa paperiset tiedotteet ampuma-alueen läheisyydessä olevien talojen postilaatikoihin, ilmoitustauluille sekä ilmoitustaulujen yhteydessä oleviin postilaatikoihin seuraavien kolmen kuukauden ammunnoista Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueella. Ampuma- ja harjoitustoiminnasta tiedotetaan radiossa luettavien ja teksti-tv:ssä (sivu 592) julkaistavien ampumatiedotteiden muodossa. Myös puolustusvoimien internet-sivuilla tiedotetaan Rovajärvellä tapahtuvista ammunnoista ja harjoituksista. Toiminnasta tiedotetaan myös kaksi kertaa vuodessa kokoontuvan Rovajärven alueen yhteistyöryhmän kokouksissa. Yhteistyöryhmän tavoitteena on toimia tiedonvälityksen ja yhteistyön kanavana ja siihen kuuluu osallistujia eri organisaatioista.

3.3. Metsähallituksen toiminta Rovajärven alueella

3.3.1. Alueen kuvaus

Maakuntakaavan mukaisesta ampuma-alueen aluevarauksesta (noin 113 700 ha) on yksityisomistuksessa noin 6 400 ha. Loput alueesta eli 107 300 ha on Metsähallituksen hallinnoimaa valtionmaata. Metsähallitus on hallinnoimiensa valtionmaiden hoidossa ja käytössä sitoutunut ympäristöperiaatteisiin, joitten mukaan toiminta on ohjeistettu. Lisäksi toimintaa ohjaavat etenkin metsä- ja ympäristölainsäädäntö. Toiminnan onnistuminen edellyttää hyvää paikkatietoa metsien puustosta, kasvupaikoista ja metsien erityisarvoista. Puusto- ja kasvupaikkatieto on ajantasaista eli esim. kun alueella tehdään hakkuita, puustotietojen muutokset päivitetään tietojärjestelmään heti hakkuiden jälkeen. Alueen puusto on Kemijärven puoleiselta osaltaan kokonaisuudessaan inventoitu uusiksi vuonna 2012 laserkeilaukseen perustuvalla tekniikalla. Erityisarvot on kertaalleen kattavasti kartoitettu vuonna 2000 valmistuneessa alue-ekologisessa suunnitelmassa. Uutta tietoa alueen erityisarvoista tulee kuitenkin jatkuvasti ja se päivitetään tietojärjestelmiin, joita hyödynnetään kaikessa suunnittelussa ja toiminnan ohjauksessa. Myös uusia kattavia inventointeja on tehty. Vuonna 2012 tehtiin Rovaniemen puolella

kulttuuriperintökohdeinventointi ja Kemijärven puolella vastaava tullaan tekemään 2014.

Metsähallitus vastaa Puolustusvoimien kanssa tehdyn puitesopimuksen mukaan alueen luonnonsuojelusta. Alueeseen ei sisälly valtakunnallisiin luonnonsuojeluohjelmiin kuuluvia alueita. Sen sijaan alueella on kolme Metsähallituksen omalla päätöksellä perustamaa suojelumetsää, jotka ovat Metsähallituksen luontopalvelujen hallussa pinta-alaltaan yhteensä 500 ha. Lisäksi alueella on neljä muuta maankäyttöpäätöstä, joilla on suojeltu alueen suoluontoa ja vanhoja metsiä. Näiden kohteiden lisäksi alueelle on laadittu ns. alue-ekologinen verkosto, joka kattaa uhanalaisten lajien esiintymät, monimuotoisuuden kannalta arvokkaat elinympäristöt ja niiden väliset yhteydet. Osa kohteista on metsä- ja luonnonsuojelulain mukaisia kohteita. Kaikkiaan arvokkaita monimuotoisuuskohteita on suojeltu 5 400 ha. Alueella on runsaasti arvokkaita lähteitä sekä puroja ja puronvarsimetsiä sekä niihin sisältyvää arvokasta lajistoa. Lisäksi alueella pesii kotka ja kalasääksi.

Rovajärven alueelta on kartoitettu erityyppisiä riistakohteita noin 1 800 ha. Alueella on esimerkiksi metson soidinpaikkoja noin 30 kpl. Lisäksi alueella on muiden kanalintujen ja hanhen elinympäristöjä. Alueen vedet ovat kirkasvetisiä ja kalaisia. Useissa vesissä on luontaiset muikku- ja siikakannat. Alueella on myös hyviä ahven- ja haukivesiä.

Alueella on runsaasti kulttuuriperintökohteita. Alueelta tunnetaan runsaasti sekä esihistoriallisen että historiallisen ajan muinaisjäänteitä. Esihistoriallisen ajan jäänteitä ovat pyyntikuoppia, kivikautisia asuinpaikkoja sekä irtolöytöjä. Historiallisen ajan kohteita ovat mm. kalaseidat, kalakentät, telatiet, purnut sekä pilkkapetäjät, jotka esiintymisellään kertovat alueen vanhasta pyyntikulttuurista. Tunnettuja kalastukseen liittyviä muinaisjäännöksiä on etenkin Pyhä- sekä Ylä- ja Ala-Naarmajärvien rannalla. Alueella on myös jäännöksiä vanhasta savottakulttuurista sekä poronhoidon rakenteista. Lisäksi alueelta löytyy II maailmansodan aikaisia rakenteita esim. Rovaniemen puolella Lautavaarassa. Yksityiskohtaista tietoa alueen kulttuuriperintökohteista löytyy liitteenä 6 olevan DVD-levyn esittelymateriaalista.

(Lähde: Sarkkinen, Mika 2002. Kemiläisten jalanjäljillä, kalastusperinteen hyödyntäminen matkailussa –projekti. Lapin yliopisto. Täydennyskoulutuskeskus).

Metsähallituksen ja Pääesikunnan välisen yhteistoiminnan puitesopimuksen mukaan Metsähallitus ylläpitää tietoja myös puolustusvoimien käytössä olevien alueiden suojelualueista sekä

arvokkaista luonto- ja kulttuurikohteista, joiden säilyttämiseen tulee pyrkiä myös puolustusvoimien toiminnassa. Tietoa tulee hyödyntää esimerkiksi po. alueiden maankäyttösuunnitelmia ja harjoituskarttoja laadittaessa.

3.3.2. Metsähallituksen toiminta alueella

Rovajärven alueella on metsämaata kaikkiaan noin 71 000 ha, joista 85 % ovat kuivahkoa tai kuivaa kangasta. Puuntuotannon kannalta alue on täten suurelta osin helppohoitoista, koska metsänuudistaminen voidaan pääosin tehdä luontaisesti. Metsähallituksen hakkuusuunnite Rovajärven alueelta on noin 47 000 m³ ainespuuta vuodessa. Alueella tehdään sekä uudistus- että kasvatushakkuita. Lisäksi alueelta on hakattu viime vuosina runsaasti energiapuuta. Ns. suoja-alueella metsätaloutta voidaan harjoittaa suhteellisen normaalisti. Maalialueella metsätalouden harjoittaminen on selvästi rajoitetumpaa eikä maalialue sovellu puuntuotantoon puuston ”sirpaleriskin” takia. Energiapuuta otetaankin alueilta, joihin on ammuttu nyt tai aikaisemmin ja joiden puustossa on ammusten sirpaleita. Lisäksi alueelta voidaan erottaa harjoitus- ja leirialueet sekä porotalousalueet, joilla puuntuotantoa voidaan harjoittaa niiden erityisluonteen edellyttämällä tavalla.

Puuntuotannollisesti tavoitteena on, että ns. sijoitussuunnittelun avulla (5 vuoden aikajänteellä) voitaisiin nykyistä paremmin hahmottaa tulevien vuosien hakkuukohteet. Hakkuiden suunnittelun ongelmana on ollut puutteellinen tieto siitä, missä sirpalepuuta on ja epävarmuus, kuinka ammunnat jatkossa maalialueen eri osissa kehittyvät. Jatkossa tulisi saada jaettua nykyistä selkeämmin erilleen alueet, joihin kohdistuu ”sirpalevaara”. Puissa olevat sirpaleet tai sen riski vaikuttavat käytettävään puunkorjuumenetelmään ja myös puuston jatkokasvatuksen järkevyyteen sekä puutavaran jatkojalostusmahdollisuuksiin. Pitkäjänteisellä hakkuiden suunnittelulla päästäisiin myös siihen, että ennen puunkorjuuta tehtävä räjähteiden raivaus voitaisiin ajoittaa ja suunnata nykyistä paremmin.

Maalialueella hakkuita on tehty ampuma-alue toimiston osoittamissa kohteissa ja näitä tehtänee jatkossakin jonkin verran. Maalialueelta puutavara on otettu pääosin energiapuuna. Muualla Metsähallitus on sijoittanut hakkuut omien metsänhoidollisten tarpeiden mukaan. Hakkuiden sijoitus- ja puuston jatkokasvatuspäätökset Metsähallitus harkitsee maankäyttösuunnitelman osoittamien osa-alueiden puitteissa.

Koska ampuma-alueelta tulee paljon energiapuuta, niin ampuma-alueelle on rakennettu kaksi energiapuuterminaalia. Toinen

sijaitsee Hautainmaassa ja toinen Ristilammen tienristeyksessä. Varastoihin mahtuu yli 20 000 m³ puuta.

Rovajärven alue on omaehtoisessa retkeily- ja virkistyskäytössä ajankohtina, jolloin alueella ei ole ammuntoja. Alueella ei ole reittejä ja palvelurakenteita, joihin aktiivisesti ohjattaisiin retkeilijöitä. Alueelle ei ohjata myöskään kaupallista luontomatkailutoimintaa. Alueen vedet ovat yleiskalastusoikeuksien ja kuntalaisten vapaan metsästys-oikeuden piirissä. Esimerkiksi pilkkiminen alueella on suosittua. Alueelle myydään lisäksi kalastus- ja metsästyslupia. Verkkolupia myydään yhteensä 36 veteen, jotka kattavat 3 355 ha. Verkkolupia alueelle on lunastanut vuosittain arviolta noin 200 ruokakuntaa. Alueen järvien ja lampien kalastusoikeuksia on myös vuokrattu. Tällaisia vuokrattuja vesiä on tällä hetkellä yhteensä 70 kpl pinta-alaltaan yhteen 1 192 ha. Alueella arvioidaan käyvän vuosittain 150–200 pilkkijää. Viehekalastuksesta ei voida antaa tarkkoja lukumääriä, koska aluetta koskien ei myydy erikseen viehelupia, vaan alue sisältyy laajempiin lupakalastusalueisiin. Pelkästään Rovajärvellä harjoitettavaa viehekalastusta varten arvioidaan ostettavan 30–50 viehelupaa vuodessa. Normaalin heittouistelun lisäksi etenkin Hauta- ja Pyhäjärvellä harrastetaan siian uistelua. Majavajärveltä Kalliosalmelle ulottuu vesireitti, jossa harjoitetaan myös kanoottiretkeilyä. Kanoottiretkeilyyn yhdistyy myös viehekalastusta.

Valtion maiden osalta Metsähallitus antaa hakemuksen perusteella hirviseurueille hirvenmetsästyksen oikeuttavan alueluvan, jonka perusteella seurue voi hakea hirvenpyyntilupaa Suomen riistakeskukselta. Rovajärven alue kuuluu valtion maiden osalta hirvenmetsästyksessä pääosin Naarman (Kemijärvi) ja Raudanjoen (Rovaniemi) lupa-alueisiin. Ampuma-alue kattaa runsaat 60 % näiden lupa-alueiden pinta-alasta. Syksyllä 2012 edellä mainituilla pyyntialueilla metsästi yhteensä 40 hirviseuraa, joissa oli 590 metsästäjää. Näistä 170 henkilöä metsästi Kemijärven ja 420 Rovaniemen puolella. Suurriistan puolelta voi lisäksi mainita, että Rovajärven alueella käy vuosittain muutama metsästäjä karhunpyynnissä.

Alueella pyydetään myös pienriistaa. Meltauksen ja Kemijärven pienriistan lupa-alueille, joista Rovajärven alue kattaa noin kolmanneksen, on esimerkiksi syksyllä 2012 myyty 220 lupaa, joihin sisältyy yhteensä 800 metsästysvuorokautta. Lupamäärät vaihtelevat vuosittain riistakantojen mukaan. Rovaniemen ja Kemijärven kaupunkilaiset voivat metsästää alueella vapaan metsästys-oikeuden turvin oman kuntansa puolella. Paikallisten metsästyskäyttöä on vaikea arvioida, mutta osalle paikallista väestöä Rovajärven alue on merkittävä eränkäyntialue.

Metsähallitus on hankkinut vapaaehtoisin kaupoin Rovajärven alueelta yksityismaita Puolustusvoimain käyttöön. Vuosina 2002–2012 maata on hankittu lähes 900 ha. Pääosa hankinnoista on tehty suoralla kaupalla, mutta osa hankinnoista on tehty maanvaihdoilla. Viimeisien vuosien aikana hankintoihin on sisällytynyt myös tontteja rakennuksineen.

3.4. Yksityismaanomistus ampuma-alueella

Rovajärven ampuma-alueen sisäpuolella on yksityismaanomistusta. Alkutilanteessa alueen sisään jääneitä yksityismaita oli koko alueesta noin 1/6. Tällä hetkellä pakkolunastusten ja vapaaehtoisten maanluovutusten jälkeen yksityisiä maita on noin 6400 ha. Yksityismaat sijaitsevat pääosin kantatie 82 varrella ja Enijärvi-Majavajärvi -alueella. Kantatie 82 alueella on Hyypiön ja Kalliosalmi-Sammaleen kylät. Lisäksi ampuma-alueen välittömässä vaikutuspiirissä on asutusta Ketolan, Misin ja Namman kylien alueilla.

3.5. Pyhä-Kallion paliskunnan toiminta Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueella

Paliskunta sijoittuu Kemijärven, Rovaniemen, Sodankylän ja Pelkosenniemen kuntien alueille. Pinta-alaltaan se on noin 3700 km² ja sitä rajoittaa kolme isoa jokea; pohjoisessa Kitinen, idässä ja etelässä Kemijoki ja lännessä Raudanjoki. Paliskunnan alueen sisällä on puolustusvoimain Rovajärven ampuma-alue joka on kooltaan noin 1100 km². Paliskunnan poromäärä on 6500, merkittävän toimeentulon saa noin 80 ruokakuntaa. Pyhä-Kallion paliskunnan Keskipalkisessa (Namman ja Kemijärven alueet) on paliskunnan poroista 63 %. Rovajärven ampuma-alue 1100 km² sijaitsee Keskipalkisen alueella. Rovajärven ampuma-alue on paliskunnan tärkein talvilaidun alue. Tällä alueella porot palkii ympärivuoden maastossa ja selviytyminen talvesta varmistetaan maastoon tapahtuvalla lisäruokinnalla. Alueen talvinen tavoitteellinen eloporomäärä on 4100 ja koskee noin 40 porotalouden toimeentuloa. Alueella on 19 erotuspaikkaa, aittaa noin 130 km, tukikohtia 12, poroerotuksia 30 vuodessa ja vasamerkityksiä 10 vuodessa. Lisäruokinta käsittää 75 000 kg kuivaheinää ja 170 000 kg tuorerehua vuodessa. Miestyöpäiviä tehdään n. 3300 vuodessa.

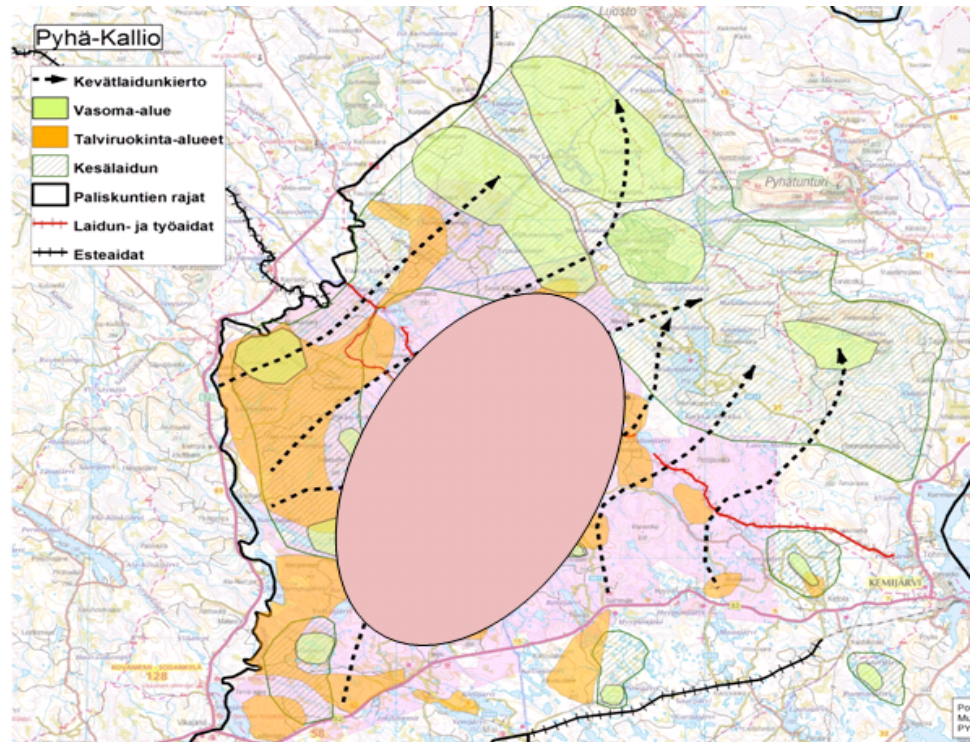
Poronhoitoelinkeinon kannattavuus on Pyhä-Kallion paliskunnassa ollut laskusuunnassa jo vuosikautia; teurastettavat poromäärät laskevat, kustannukset nousevat ja lisäruokintamenot kasvavat vuosi vuodelta. Syitä tähän kehitykseen on varmaan monia, osa niistä koskettaa laajemmin poronhoitoaluetta, mutta osa on juuri tälle paliskunnalle ominaisia.

Keskeisin syy tähän huolestuttavaan kehitykseen on porojen kelvollisten talvilaidunmaiden väheneminen ja heikentyminen. Paliskunnan tavoitteena on 4500 teurasta/vuosi. Keskipalkisen osuus on tästä teurastavoitteesta 2900 teurasta. Vertailuna otamme juuri päättyneen porohoitovuoden mukaisen keskipalkisen porojen teurasarvon: $527 \text{ poroa} \cdot 25 \text{ kg} \cdot 7,50 = 98\,813 \text{ €}$. Tämä tarkoittaa 20 % tavoitteesta. Teurastuloista jää saamatta yli 400 000 € vuodessa.

Taulukossa elo- ja teurasporomäärien kehitys

Poronhoitovuosi	Koko paliskunta Vasa			Keskipalkinen	
	Eloporot	%	Teurasmäärät	Eloporot	Teurasmäärät
2002-2003	5261	63,0	2912	3320	1837
2003-2004	5447	66,1	3264	3437	2060
2004-2005	5980	64,0	4107	3773	2592
2005-2006	5532	62,7	4321	3491	2727
2006-2007	5222	57,6	2913	3295	1838
2007-2008	5223	51,2	2712	3296	1711
2008-2009	5729	56,7	2832	3615	1787
2009-2010	5536	59,4	2403	3493	1516
2010-2011	5461	51,2	1832	3456	1156
2011-2012	5474	60,1	2237	3582	1299
2012-2013	4723	42,3	1276	2801	527

Pyhä-Kallion paliskunnassa ollaan erittäin huolestuneita poronhoitoelinkeinon jatkuvuudesta Rovajärven ampuma-alueella ja ongelmat heijastuvat koko paliskuntaan.

KUVA 9: Häiriöalue = tyhjiö poroista

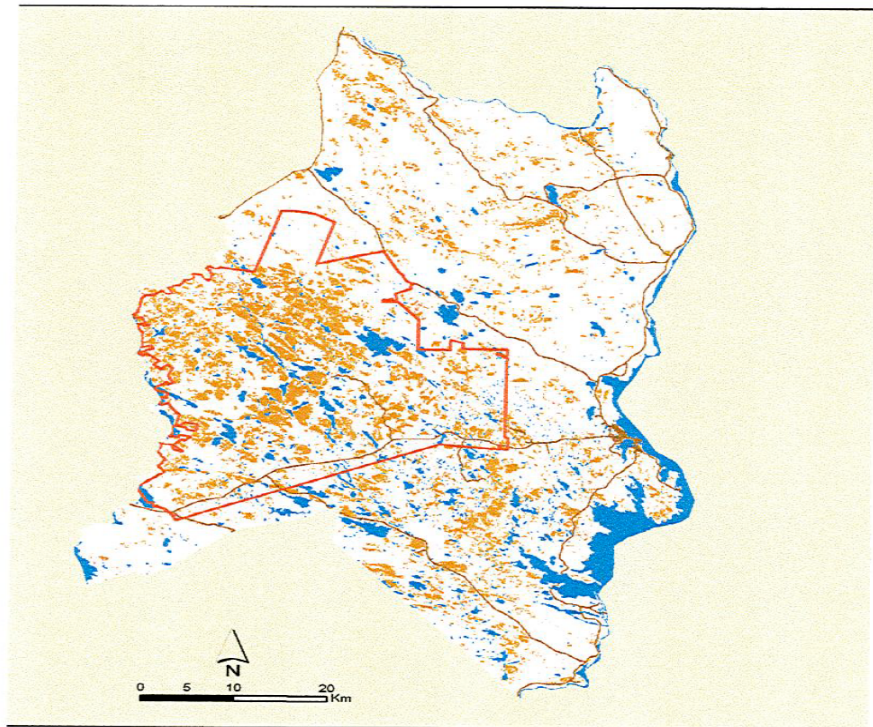
Nykyisen ampumaharjoitusten aikataulu on poroelinkeinon kannalta huono. Toukokuun ammunta ajoittuu porojen vasomisaikaan ja ne joutuvat väistymään ampuma-alueen ulkopuolelle. Marras-joulukuun ammunnat pakottavat porot jälleen pois häiriöalueelta. Syntyy tyhjiö, jossa käytännössä porot eivät laidunna. Häiriöalue on kooltaan n. 33 000 ha. koskee n. 1500 poroa. Tämän alueen käyttö porojen laiduntamiseen jää vajaan kuukauden mittaiseksi vuodessa (lokakuu). Tähän tilanteeseen on tultu nykyisten ampuma aikojen kehityksen tuloksena. Häiriöalueella ei voida suorittaa talviaikaista lisäruokintaa.

Yhteenveto Metlan tekemästä tutkimuksesta

(Lähde: Poronhoito sotaharjoitusalueella - tapaustudkimus Rovajärveltä. Helle ym. 2010.)

METLA:n tutkimuksessa on tutkittu ampuma-alueen haittavaikutuksia poronhoitoon. Tutkimustulokset 2010 valmistuneessa raportissa kertovat puolustusvoimain vaikutukset poroelinkeinoon. Puolustusvoimilla on alueella erilaisia harjoituksia noin 220 päivää vuodessa.

Pyhä-Kallion paliskunnassa poronhoitotyöt tehdään neljässä ”roikassa”, joilla kullakin on oma alueensa. Näitä ovat Namman ja Kemijärven roikat, joiden alueesta muodostuu Keskipalkinen sekä Pyhäjärven ja Luusuan roikat. Tarkastelun kohteena tulee olemaan Keskipalkinen, jonka alueella Rovajärven harjoitusalue sijaitsee. Vaikka paliskunta on jakautunut työalueisiin, roikkiin, kaikilla Pyhä-Kallion poroilla on oikeus laiduntaa (ja osin ne laiduntavatkin) Keskipalkisen aluetta. Keskipalkisen jäkälämaista 90% sijoittuu Rovajärven ampuma-alueelle. Se on merkittävin talvilaidunalue. Alueella on merkitystä myös vasoma-alueena.

KUVA 10: Jäkälämaiden sijoittuminen paliskunnan alueella.

Tutkimuksessa on selvitetty seuraavia ampuma-alueella ilmeneviä vaikutuksia:

- vaikutukset laitumien kuntoon ja käyttökelpoisuuteen,
- porojen alueellinen jakautuminen,
- teuraspainot ja vasaprocentit,
- poronhoitotöiden suorittaminen ja
- poronhoidon kustannukset.

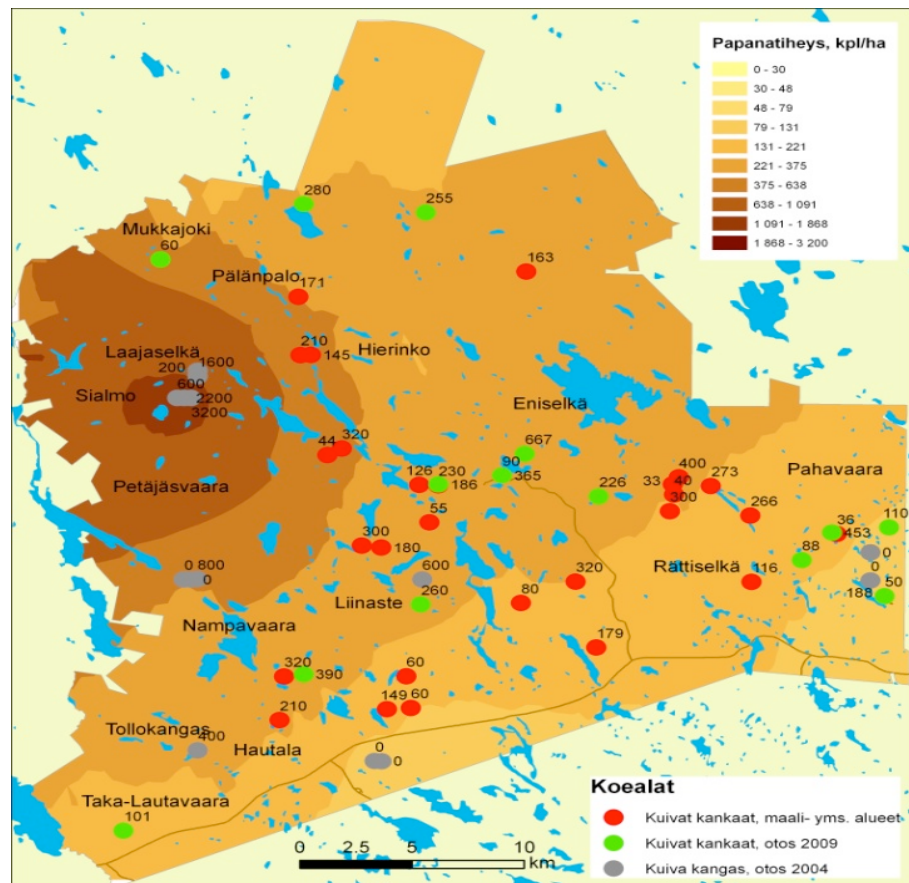
Puolustusvoimien toiminta Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueella tapahtuu toistuvasti vuosittain. Tämä aiheuttaa pitkäaikaisia vaikutuksia, jotka muokkaavat porojen käyttäytymistä. Laidunkierto muuttuu ja hakee uusia uomiaan. Tutkimustulosten mukaan poro ei ole sopeutunut Rovajärven toiminnan tuomiin muutoksiin ja vaikutuksiin, vaan menetykset ja haitat näkyvät muun muassa ”porovajeena” alueella, teuraspainojen menetyksenä, uuden poronhoitotöihin tarvittavan infran rakentamisena, korkeampina työkustannuksina vertailussa työkustannuksiin paliskunnan sisällä tai samantapaisten naapuripaliskuntien kustannuksiin ja vasaprocentin pienenemisenä. Kaikki nämä tekijät vaikuttavat poroelinkeinojen kannattavuuden alenemiseen Rovajärven alueella. Helteen ym. tutkimus kohdistuu lähinnä talvilaitumiin. Rovajärven harjoitusalueella on vaikutuksia poronhoitoon muunakin aikana.

Vertailussa todettiin, että Pyhä-Kallion poronhoitotoissa ovat 1,9 kertaa korkeammat kustannukset kuin ympärillä olevissa naapuripaliskunnissa, vaikka olosuhteet ovat hyvin samanlaiset. Sotaharjoitukset viivästyttävät porojen käsittelyä ja seurauksena on tappiota poroelinkeinolle.

Tutkimuksesta käy ilmi, että porojen karkoittuminen nykyisessä laajuudessaan on suhteellisen nuorta perua ja se on yhteydessä ampuma- ja harjoitusalueen käytön tehostumiseen Puolustusvoimien harjoitusalueena (kivennäisalueet).

Lumettomana aikana tapahtuvalla harjoitustoiminnalla on huomattava vaikutus jäkälikön kulumiseen.

Muutokset porojen laidunnusalueessa heijastuvat kovempaan laidunnuspaineeseen toisaalla. Tutkimuksen kuva 11 kuvaa porojen keskittymistä länsiosaan Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueetta.

KUVA 11: Porojen keskittyminen Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueella

1. Vaikutukset talvilaitumiin, porovaje

Tutkimuksessa on todettu, että 90 % keskipalkisen jäkälläitumista sijoittuu Rovajärven ampuma-alueelle. Se tarkoittaa, että poron pääasiallinen talviravinto sijaitsee ko. alueella. 4100 poroa on keskipalkisen eloporoluku. Tämä

tarkoittaa, että lähes kaikki keskipalkisen porot voisivat laiduntaa tällä alueella, jos siellä ei olisi häiriötä.

Porovaje= häiriötekijöistä johtuen alueella laiduntaa x määrä poroja vähemmän verrattuna tilanteeseen ilman häiriötä. Tätä voidaan käsitellä laidunmaiden menetyksenä, jolle voidaan laskea arvo.

Tapaustutkimuksessa todetaan kolmea erilaista menetelmää käyttäen, että "porovaje" alueella on 1230 – 1312 - 1693 poroa.

Porojen lisäruokintakustannus Pyhä-Kallion paliskunnassa on 13,16 euroa/eloporo. Lisäruokinta koskee keskikairan 3500 poroa.

2. Rovajärven vaikutus teuraspainoihin ja vasaprocenttiin

Tutkimuksessa on todettu eroja vasaprocentissa ja vasapainoissa verrattuna ympäröivään alueeseen. Porotutkimus on osoittanut muissakin tutkimuksissa, että häiriöiden kuten melun, tärinän tms. takia porot joutuvat liikkumaan alueelta huomattavia matkoja aikana, jolloin pitäisi kasvattaa painoa. Tämä aiheuttaa vasapainojen pienenemistä. Mitä enemmän häiriötä esiintyy, sitä selvemmin se näkyy porojen koossa ja terveydessä.

Vasapainojen pienuus johtuu siitä, että vaadin vasa parit eivät voi käyttää hyväkseen Rovajärven ampuma-alueella sijaitsevia kesälaidunalueita. Porot joutuvat siirtymään häiriöistä johtuen ampuma-alueen ulkopuolelle pohjoiseen ja koilliseen. Sinne syntyy ylisuuria porotokkia. Suurten tokkien vaikutus näkyy kiristyneenä ravintokilpailuna ja suorana vaikutuksena vasapainoihin sekä suurempana vasahävikkinä. Myös petovahingot ovat suurissa tokissa laajemmat.

Suurten tokkien vaikutus koskee 1710 vasaa. Vaikutus teuraspainoon on - 1 kg / vasa.

3. Vaikutus vasaprocenttiin

Vasaprocentti on 5 % -yksikköä pienempi eli tarkoittaa 140 vasan menetystä. Rovajärven harjoitusalueella palkivien vaatimien pienempää vasaprocenttiin ei löydy muuta syytä kuin harjoitusalueen toiminta.

4. Vaikutus työmääriin

Tutkimuksessa työmääriä on verrattu ympärillä oleviin paliskuntiin ja todettu Pyhä-Kallion paliskunnan työmäärien olevan 1,9 kertainen. Todellisuudessa työmäärät keskipaliskunnan osalta ovat paliskunnan sisälläkin suurempia.

Tämä kustannusvaikutus 16,60 €/lukuporo liittyy ainakin pääosin ampuma-alueen vaikutuksiin, sillä paliskuntien välillä ei ole

olennaista eroa päiväpalkoissa tai töiden kirjauksessa. (Helle ym. 2010, s. 59).

Ylimääräisten työmäärien vaikutus päämaksuun on tutkimuksen mukaan 16,60 €/lukuporo.

5. Teurastusten siirtyminen yli vuodenvaihteen

Mitä pidemmälle talveen poron teurastus siirtyy, sitä vahvemmin se näkyy poron painon pudotuksena. Poro kuluttaa varastoimaansa rasvakerrosta. Vasa voi menettää teuraspainostaan yli 5 kg.

Puolustusvoimien harjoitukset keskeyttävät porojen kokoamisen marraskuun alussa ja niitä voidaan jatkaa vasta vuodenvaihteen jälkeen. Tästä aiheutuu teuraspainon putoaminen. Tutkimuksessa päädytään keskiarvoon 2,1 kg /poro.

Tutkimuksessa lasketaan teurasmäärien minimi- maksimi ja keskiarvo tammi-helmikuun erotuksissa käsitellyille poroille. On perusteltua käyttää laskelmassa teurasporomäärien maksimiarvoa, 884 poroa, koska viime vuosina teuraiden määrä on romahtanut.

Rasvakerrostansa menettäneiden vasojen kunto huononee ja ne ovat alttiimpia sairauksille. Tämä aiheuttaa taas sen, että huonokuntoisia vasa otetaan kotitarhoihin hoitoon, mikä aiheuttaa lisää kustannuksia.

Lisäksi osa vasoista teurastusten siirtymisestä johtuen tulee sellaiseen kuntoon, että ne eivät kelpaa teuraiksi ja ne on otettava erityishoitoon tarhaan. Vaikutukset teuraspainossa näkyvät vielä kun poro teurastetaan seuraavana syksynä.

Lisäksi taljan hinta laskee -3 € kpl, (arvo phv 2010/2011)
Viivästys on laskettu vuosien 2002–2010 keskiarvon mukaan.

Tutkimuksen mukaiset haitat ja menetykset

1. Talvilaidunten menetys	19 740,00 €
2. Vaikutus teuraspainoihin	11 970,00 €
3. Vaikutus vasaprosenttiin	19 600,00 €
4. Vaikutus työmääriin	82 933,60 €
5. Talviteurastusten aiheuttama menetys	12 995,00€
Yhteensä	147 238,60 €

(Lähde: Poronhoito sotaharjoitusalueella - tapaustutkimus Rovajärveltä. Helle ym. 2010)

Tutkimuksen ulkopuolelle jääneitä asioita:

Tutkimuksen ulkopuolelle ovat jääneet porokarjan jalostukseen liittyvät vaikutukset. Kun poromäärät ovat pienentyneet, joudutaan jättämään eloon myös pienempiä yksilöitä. Tarkoittaa se porojen jalostuksen tavoitteiden vääristymää (vaikutusta perimään).

Samoin tutkimuksen ulkopuolelle ovat jääneet vaikutukset paliskunnan reuna-alueisiin. Sielläkin tarvitaan lisäruokintaa, joka voidaan katsoa osin seuraukseksi Rovajärven harjoitusalueen toiminnasta. Niistä aiheutuvat kustannukset jäävät korvauslaskelman ulkopuolelle.

Arvio vaikutuksista paliskunnan infrastruktuuriin

Kun porot siirtyvät ammunnoista johtuen vasomaan ampuma-alueen ulkopuolelle. Paliskunta on joutunut rakentamaan tästä johtuen 3 uutta kesämerkintä aitaa. Huttujärven, Hormun ja Urakkalammin aidat. Joista Puolustusvoimat on korvannut yhden aidan rakennuskustannuksia 20 000 €.

Kahtena viime poronhoitovuotena ongelmana on ollut porojen paluu talvilaitumille. Viivästyminen on siirtänyt porojen käsittelyjä entistä myöhemmäksi.

Kesälaidun alueella ei ole poroerotuksiin soveltuvia erotusaitoja ja porojen kuljetukset on mahdollista helikopterin avulla tai vasta lumen aikana. Lisäkustannus on huomattava.

Puolustusvoimat (Maavoimien esikunta) ja Pyhä-Kallion paliskunta ovat allekirjoittaneet sopimuksen 20.12.2012, joka koskee Rovajärven ampuma-alueen yhteiskäyttöä ja porotaloudelle aiheutuneiden haittojen ja vahinkojen korvauksia. Sopimus on **Liitteenä 3**.

Sopimus koskee vuosia 2012 – 2014. Uuden sopimuksen valmistelut käynnistetään tammikuussa 2014.

Voimassa olevan sopimuksen mukaan puolustusvoimat korvaa paliskunnalle aiheutuneesta haitasta ja menetyksistä 45 000 € / vuosi. Yksittäisistä vahingoista korvataan tapauskohtaisesti.

3.6. Rovajärven alueella vaikuttavia muita toimijoita

Virkistystoiminta

Rovajärven alue on suosittu paikallinen virkistyskäyttöalue, jossa on runsaasti kalastus-, marjastus- ja metsästysaktiviteettia sellaisina aikoina kun puolustusvoimat ei käytä aluetta. Maata omistamattomia ja pääosin valtion mailla vapaa-aikanaan liikkuvia ihmisiä on tuhansia (arvio). Nämä ovat kalastajia, metsästäjiä, retkeilijöitä ja marjastajia. Alueella varsinkin kalastus on suosittua. Metsähallitus on vuokrannut kalavesien kalastusoikeuksia yksityisille, jotka hoitavat vuokraamiensa vesien osalta kalastoa omalla kustannuksellaan vuokrasopimusten määrittelemissä puitteissa. Näitä sopimuksia on tehty n 70 kpl. Suosituin istutuskala on siika. Tarkempi kuvaus alueen virkistyskäytön laajuudesta on valtion maiden osalta esitetty kohdassa 3.3.2.

3.7. Johtosuhteet ja yhteistoimintamuodot

Kaavoitusasioissa pääsääntöisesti sotilaslääni (Rovajärvellä Pohjois-Suomen sotilasläänin esikunta) yhteistoiminnassa huoltorykmentin kanssa huolehtii puolustusvoimien edunvalvonnasta kaavoituksessa, mutta joissakin tapauksissa myös paikallinen hallintoyksikkö ja/tai puolustushaaraesikunta huolehtii edunvalvonnasta. Kaavojen (maakuntakaavat ja osa yleiskaavoista) vahvistusvaiheesta edunvalvonnasta huolehtii Pääesikunta.

Vuoden 2015 alusta alkaen Logistiikkalaitos (pääsääntöisesti Logistiikkarykmentti) valmistelee lausunnot kuultuaan kaikkia niitä hallintoyksiköitä (ml. puolustushaarat) joiden toimintaan kaavalla voi olla vaikutusta. Kaavojen (maakuntakaavat ja osa yleiskaavoista) vahvistusvaiheesta edunvalvonnasta huolehtii Pääesikunta.

1. Maavoimien esikunta

Maavoimien esikunta ohjaa Rovajärven ampuma-alueen kehittämistä ja hyväksyy laaditun kehittämissuunnitelman. Maavoimien esikunta osoittaa kehittämiseen tarvittavat resurssit.

2. Pohjois-Suomen sotilasläänin esikunta

Pohjois-Suomen sotilasläänin esikunta johtaa ampuma-alueen kehittämistä sekä ylläpitää kehittämissuunnitelmaa yhteistoiminnassa Jääkäriprikaatin, Metsähallituksen, Senaattikiinteistöjen ja joukko-osastojen kanssa. Sotilaslääni käyttää puolustusvoimille kuuluvaa puhevaltaa Rovajärven alueen rakentamiseen, kaavoitukseen yms. liittyen. Puolustusvoimauudistuksen toimeenpanoon liittyen sotilasläänin esikunta lakkautetaan 31.12.2014.

3. Jääkäriprikaati

Varomääräyksen D 1.4 (toiminta ampuma-alueella) edellyttämä vastuullinen alueen hoitaja on Jääkäriprikaati, joka vastaa alueen käyttäjien tarvitsemista tukeutumisedellytyksistä, huolehtii alueen hallinnosta ja ylläpidosta ja toteuttaa kehittämistoimet tarkennetun vuosisuunnitelman mukaisesti.

Tietoliikenneverkon hoitovastuu on Pohjois-Suomen johtamisjärjestelmäkeskuksella.

4. Joukko-osastot

Joukko-osastot ja muut alueen käyttäjät osallistuvat alueen kehittämiseen ja hoitoon välittämällä kehittämisesitykset ja korjaustarpeet Jääkäriprikaatille. Alueen käyttäjät ovat velvollisia osallistumaan alueella vuosittain järjestettävälle kenttätöleirille ja raivausleirille. Alueen käyttäjä on vastuussa korvaamaan aiheuttamansa vauriot tiestölle, maastolle ja rakenteille.

5. Puolustushallinnon rakennuslaitos

Puolustushallinnon rakennuslaitoksen Rovaniemen paikallistoimisto tuottaa ampuma-alueelle kiinteistöjen ylläpitoon liittyviä palveluja Jääkäriprikaatin kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti. Puolustusvoimien ja Puolustushallinnon rakennuslaitoksen välistä toimintaa ohjaa 8.1.2003 osapuolten välille solmittu puitesopimus.

6. Senaatti-kiinteistöt

Senaatti -kiinteistöt vastaavat rakennusten omistajan tehtävistä, investoinneista ja peruskorjauksista sekä hallinnoinnista. Puolustusvoimien ja Senaatti-kiinteistöjen välistä toimintaa ohjaa 26.6.2006 osapuolten välille solmittu puitesopimus. Senaatti -kiinteistöt ottavat huomioon Puolustusvoimien toiminnalliset tarpeet toiminnassaan.

7. Metsähallitus

Metsähallitus käyttää valtiolle omistajana kuuluvaa puhevaltaa Puolustusvoimille vuokrattujen alueiden osalta. Metsähallitus vastaa Puolustusvoimien käytössä olevien alueiden omistukseen liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista, vastaa näiden alueiden maanomistajan puhevallasta mm. kaavoituksessa sekä muista maankäyttöön liittyvistä vuokra- ja käyttöoikeussopimuksista.

Metsähallitus pyytää ja ottaa huomioon Puolustusvoimien kannanoton ennen kuin se käyttää maanomistajan puhevaltaa sellaisen alueen osalta, johon Puolustusvoimilla on käyttöoikeus.

Metsähallitus hankkii Puolustusvoimien käyttöön tarvittavat uudet alueet ja tukee Puolustusvoimien toimintaedellytysten kehittämistä alueellaan.

Metsähallitus harjoittaa alueella metsätaloustoimintaa.

Puolustusvoimien ja Metsähallituksen välistä toimintaa ohjaa 22.11.2006 päivitetty puitesopimus.

8. Lapin alueellinen yhteistyöryhmä

Pääesikunnan ja Metsähallituksen välisen puitesopimuksen perusteella on perustettu Lapin alueellinen yhteistyöryhmä. Sen tehtävänä on soveltaa käytäntöön edellä mainittu puitesopimus. (MH, PHRAKL Sodankylä, PHRAKL Rovaniemi, Senaatti-kiinteistöt, PSSLE, PSHR, LAPITR, JPR, LAPLSTO).

9. Rovajärven alueen yhteistyöryhmä

Rovajärven alueelle on perustettu laajapohjainen yhteistyöryhmä. Yhteistyöryhmän tehtävänä on alueen pitkäjänteistä kehittämistä tukevan yhteistyöverkoston luominen, tiedonvaihdon ja yhteistyön kehittäminen.

(Puolustusministeriö, Pohjois-Suomen sotilasläänin esikunta, Pohjois-Suomen huoltorykmentti, Jääkäriprikaati, Metsähallitus, Rovaniemen kaupunki, Kemijärven kaupunki, Sodankylän kunta, Pelkosenniemen kunta, Lapin liitto, Lapin ELY -keskus, Pyhä-Kallion paliskunta, Pro Rovajärvi -yhdistys, Raudanjoen Kalastusalue).

10 Rovajärven porotalouden neuvottelukunta

Pyhä-Kallion paliskunnan ja Puolustusministeriön välisen sopimuksen mukaisesti alueelle on perustettu pysyvä Rovajärven porotalousneuvottelukunta. Neuvottelukunnan tehtävänä on sovittaa yhteen porotalous ja sotilaallinen toiminta alueella. Neuvottelukuntaa johtaa MAAVE, varapuheenjohtaja tulee Jääkäriprikaatista.

11. Rovajärven kehittämistyöryhmä, määräaikainen 2013 loppuun asti.

Kehittämistyöryhmän tehtävänä on kartoittaa eri osapuolten tavoitteet Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueen käytöstä ja tehdä ehdotus toimenpiteiksi niiden yhteensovittamiseksi.

Työryhmä on määräaikainen. (Puolustusministeriö, Pääesikunta, Maavoimien esikunta, Pohjois-Suomen sotilasläänin esikunta, Lapin liitto, Lapin ELY -keskus, Rovaniemen kaupunki, Kemijärven kaupunki, Sodankylän kunta, Pelkosenniemen kunta, Metsähallitus, Maanmittauslaitos, Pro Rovajärvi ry, Pyhä-Kallion paliskunta).

3.8. Ongelmat/ristiriidat

Tässä luvussa esitetyt asiat eivät ole työryhmän yhteisiä kantoja, vaan eri osapuolten esittämiä omia näkemyksiä ongelmista ja ristiriidoista.

Puolustusvoimat:

Puolustusvoimien tulisi pystyä käyttämään Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueetta täysipainoisesti oman toimintansa harjoittamiseen. Tällä hetkellä toimintaa rajoittavat eniten alueella harjoitettava poroelinkeino ja yksityisten kiinteistöt.

Pro Rovajärvi ry:

Yksityisten maanomistajien tulisi pystyä käyttämään omia maitaan täysipainoisesti oman toimintansa harjoittamiseen. Tällä hetkellä toimintaa rajoittaa eniten puolustusvoimain vuodesta 2004 kiristynyt asenne alueen siviilikäyttöön.

Ampuma-alueen perustamisessa yksityisiä maanomistajia ei missään vaiheessa otettu mukaan perustamisprosesseihin. Maanomistajia ei edes kuultu, vaan heidät ohitettiin kaikessa päätöksenteossa. Maanomistajien kanssa ei ole tehty mitään sopimuksia, arvioitu haittoja tai korvattu haittoja. Vain yksittäisiä vahinkotapauksia on korvattu.

Maanomistajat pitävät valtiovallan menettelytapoja Rovajärven ampuma-alueen perustamisessa ja ylläpidossa maanomistajien perustuslaillisia oikeuksia loukkaavina.

Alueen yksityisille maanomistajille ampuma-alueen sisään jääminen on merkinnyt huomattavia taloudellisia ja henkisiä menetyksiä. Ampuma-alueen sisällä asuminen on merkinnyt vuosikymmenien ajan epävarmuutta tulevaisuudesta, tilojen ja elinkeinojen kehittämisen vaikeutumista, tilojen ja kiinteistöjen arvon alenemista ja tilojen pirstoutumista maanlunastusten takia.

Vuoden 2004 maakuntakaavojen rakennuskieltomääritysten vuoksi maanomistajien tilanne vaikeutui entisestään.

Maanomistajien kannalta on välttämätöntä saada rakentamisoikeudet omistamilleen maille ja, että valtiolta tekee Rovajärven yleisestä tulevaisuudesta mahdollisimman pian selkeät ja pitkäaikaiset pysyvät päätökset, joilla turvataan maanomistajien perustuslailliset oikeudet ja mahdollistetaan maanomistajille mahdollisuus suunnitella tulevaisuuttaan pitkällä aikavälillä.

Elinkeinojen puolella tulee paikallisille saada oikeudet harjoittaa elinkeinotoimintaa nykyistä laajemmin esim. matkailuyrityksissä tulisi sallia porosafarit, johdetut kalastus-, metsästys-,

kanoottiretket ampuma-alueen valtion omistamilla mailla silloin, kun alueella ei ole ammuntoja.

Maanomistajille on turvattava metsätalouden harjoittamisen ohella mahdollisuus omistamiensa maa-ainesten käyttöön.

Maanomistajilla tulee olla oikeus osallistua alueen johto- ja käytösääntöjen laadintaan tai alueen säännöt tulee kirjata erilliseen kaikki osapuolet huomioivaan Rovajärven ampuma- aluetta koskevaan erillislakiin kansallispuistolakien tapaan.

Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Puolustusvoimat on toiminut Rovajärven alueella yli 60 vuotta. Ammuttujen laukausten määristä ei ole käytettävissä tietoa. Puolustusvoimien toimintalinjan muutos 2000 -luvulla on merkittävä. Se on ympäristön ja alueen ihmisten kannalta erittäin oleellinen. Rovajärven harjoitusalueella on nähtävissä, että puolustusvoimat on tuhonnut oman ohjesääntönsä vastaisesti ja luontoa kunnioittamatta mm. vesistöjä ja niiden rantoja ja kohdistamalla ammuntoja tarkoituksellisesti saareen, jossa tuhoutui inventoituja muinaismuistoja. Luonto ei erittele haittojen aiheuttajaa. Puolustusvoimat on vastustanut ympäristövaikutusten arviointia ja on perustellut sitä, että se *"voisi johtaa puolustusvoimien laissa säädettyjen tehtävien toteuttamisen kannalta kestävämpään tilanteeseen"* (Maavoimien esikunnan selvitys 31.1.2013, Mi36506, s. 22). Puolustusvoimien asema ja toiminta Rovajärvellä ei vaaranna YVA -menettelyn käynnistämisestä. Päinvastoin se selkeyttää, laillistaa ja vahvistaa sen toimintaa. On myös puolustusvoimien etu, että esimerkiksi ympäristön tila tulee luotettavasti ja kattavasti selvitettyksi. Edellä mainituista syistä Pro Rovajärvi ry katsoo, että ympäristövaikutusten arviointi on käynnistettävä Rovajärven ampuma-alueella.

Lapin ELY-keskus:

Rovajärven ampuma-alue on Rovaniemen maakuntakaavassa osoitettu erityistoimintojen alueeksi (ER 2810) ja Itä-Lapin maakuntakaavassa puolustusvoimien ampuma-alueeksi (EP 2900). Alueella ei ole olemassa oikeusvaikutteista yleis- tai asemakaavaa. Yhtenä esille nostettavana ongelmakohtana ELY-keskus näkee alueelle suuntautuvan rakentamispaineen.

Lapin ympäristökeskus on 30.7.1996 ja 17.4.1998 myöntänyt ampuma-alueelle poikkeamisluvan rakentamiselle yksityismaalle, mutta ympäristöministeriö on kumonnut päätökset puolustusvoimien valituksesta. Tämän jälkeen ympäristökeskus ja sittemmin ELY-keskus on kategorisesti hylännyt alueelle kohdistuneet rakentamisen poikkeamisluvat nojaten puolustusvoimien ja Lapin Liiton kielteisiin lausuntoihin sekä alueen selkiytymättömyyden maankäyttötilanteeseen katsoen rakentamisen tuottavan haittaa kaavoitukselle, kaavan

toteuttamiselle ja alueidenkäytön muulle järjestämiselle. Kielteiset poikkeamispäätökset ovat pysyneet myös hallinto-oikeudessa. Viimeinen kyseiselle alueelle kohdistuva hallinto-oikeuden päätös on annettu 6.2.2013. Päätöksestä on haettu valituslupaa Korkeimpaan hallinto-oikeuteen, mutta KHO ei myöntänyt valituslupaa (pätös 31.10.2013), eikä siten antanut ratkaisua valitukseen.

Lapin ELY -keskus on tehnyt vuonna 2013 YVA-lain mukaisen päätöksen ympäristövaikutusten arviointimenettelyn soveltamisesta Rovajärven ampuma-alueeseen liittyen. Päätöksen mukaan ampuma-alueen nykyiseen toimintaan ei tule soveltaa YVA -menettelyä.

Ampuma-alueet eivät ympäristönsuojelulain mukaisesti automaattisesti edellytä ympäristölupaa vaan luvan tarve harkitaan tapauskohtaisesti. Lapin ELY-keskus tulee lähiaikoina tekemään päätöksen ympäristöluvan tarpeesta Rovajärven ampuma-alueen osalta.

Lapin liitto:

Alueen käytön kannalta on koettu ongelmalliseksi maakuntakaavoissa määrätty maankäyttö- ja rakennuslain 33§:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus. Pykälän mukaan rakennuslupaa ei saisi myöntää siten, että maakuntakaavan toteutuminen vaikeutuu. Jos maakuntakaavasta johtuva luvan epääminen aiheuttaisi hakijalle huomattavaa haittaa, lupa olisi kuitenkin myönnettävä, jollei kunta tai muu julkisoikeudellinen yhteisö lunasta aluetta tai suorita haitasta kohtuullista korvausta. Ongelmana on huomattavan haitan tason määrittäminen ja korvauksista sopiminen.

Kemijärven kaupunki:

Maakuntakaavasta johtuva maankäyttö- ja rakennuslain 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus sekä Rovajärven ampumatoiminnasta aiheutuva melu ovat estäneet suunnitellut rakennustoimenpiteet (lomarakentaminen) kaavan mukaisella ampuma-alueella. Em. johtuen Hyypiön ja Kalliosalmen kylät eivät ole kehittyneet viime vuosikymmenien aikana mm. lomarakennusalueina, vaikka kysyntää ko. rakentamiselle on ollut jatkuvasti.

Em. rajoitukset ovat voimassa myös sellaisilla alueilla, joilla puolustusvoimilla ei ole varsinaista ampuma- ja harjoitustoimintaa.

Myöskään elinkeinotoimintaan liittyviä toimintoja ei ole voitu sijoittaa Rovajärven alueelle.

Pyhä-Kallion paliskunta:

Laidunmaiden heikentyminen ja toiminnan aiheuttamat häiriöt ovat aiheuttaneet alueelle 35000 ha tyhjiön, jossa porot eivät laidunna. Porojen siirtyminen toisille alueille aiheuttaa sinne laiduntamisen ylikuormituksen. Poronhoidon oikea-aikaiset toiminnot siirtyvät epäedullisimpaan ajankohtaan ja aiheuttavat lisäkustannuksia ja taloudellisia menetyksiä. Räjähämättömät ammukset, maastovauriot, sirpale-, ym. rautaromu, narut, ohjuslangat, laskuvarjot ja erilaiset rakennelmat ja esteet tuovat alueelle liikkumisongelman ja turvallisuusriskin niin eläimille kuin ihmisille. Sovittujen asioiden noudattaminen harjoituksissa ei toteudu.

Rovajärven ampuma-alue toiminta heikentää merkittävästi elinkeinon tulosta Keskipalkisen alueella ja vaikutukset heijastuvat koko palkisen poronhoitoon.

3.9. Tehdyt tutkimukset ja selvitykset

3.9.1. Alueella tehdyt ympäristötekniiset tutkimukset ja selvitykset

Rovajärven alueelle on tehty 2000-luvulla useita ympäristötutkimuksia Akukon Oy:n, Ramboll Finland Oy:n, Metsähallituksen ja Metsäntutkimuslaitoksen tekeminä, joista seuraavassa kuvaus johtopäätöksineen (Lähde: Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueen ympäristöselvitys, 11.1.2013, Ramboll).

Ympäristö- ja luontoselvitykset:**Rovajärven ampuma-alueen maankäyttösuunnitelma**

(Suunnitelmaselostus 9.6.2005, Puolustushallinnon rakennuslaitos). Maankäyttösuunnitelma ei muuta merkittävästi alueen virkistys-, marjastus-, metsästys- ja kalastuskäyttöä nykyisestä. Ampumatoiminta muuttaa ympäristöä mahdollisilla uusilla maalialueilla.

Rovajärven alueen käävässelvitys (Metsähallitus, Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueen kääväkasselvitys (diaarinumero 5632/41/2010). Selvityksessä inventoitiin 0,3 % ampuma-alueen pinta-alasta ja lajihavaintoja tehtiin 38 kääpälajista ja 12 muusta kääväkkästä yhteensä 421 kpl. Mäntymetsien hyvää luonnontilaa indikoivaa lajistoa löytyi eniten Pyhäselän Syvänlamminvaaran runsaslahopuustoisilta, aihiipetäjäisiltä rinteiltä. Armeijan harjoitusten sytyttämät maastopalot saattoivat lahoppuustoisilla alueilla parantaa uhanalaisten paahde- ja palolajien elinmahdollisuuksia. Tutkituilla avoimilla kuviolla (maalialueilla) ei kuitenkaan näille lajeille välttämätöntä

lahopuujatkumoa eikä sopivaa lahopuuta esiintynyt. Arvokkaan lajiston suojelemiseksi suositeltiin aluerajauksia sekä joitakin rajoituksia alueiden käyttöön.

Rovajärven alueen kovakuoriaiskartoitus (Metsähallitus, Kovakuoriaiskartoitus Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueella [diaarinumero 5632/41/2010]). Kartoituksessa todettiin Rovajärven vaikuttavan kohtalaisen merkittävältä kohteelta lahopuusta riippuvaiselle kovakuoriaislajistolle. Palolajeja lukuun ottamatta Rovajärven kuoriaislajisto on tyypillistä eteläisen Lapin alueen mäntyvaltaisille metsille.

Naarma-Rovajärvi. Alue-ekologinen suunnitelma. (Metsähallitus, 2000. Naarma-Rovajärvi, alue-ekologinen suunnitelma). Suunnitelman vaikutustarkastelussa on todettu ekologisten vaikutusten osalta: ”Rovajärven ampumakenttäalue on varsinkin metsiensä osalta menettänyt luonnontilansa pitkäksi aikaa. Nykyisellä käytöllä sen palautumista ei voida pitää tavoitteena. Alueen luonnon ja lajiston säilyttämisen tavoitteet on jouduttu mitoittamaan oleellisesti vaatimattomammiksi kuin normaaleilla metsätalousalueilla. Alueella on kuitenkin Lapin oloissa poikkeuksellista maapinnanmuotojen rikkautta (erilaisia moreenimuodostumia ja harjuja) ja runsaasti vesistöjä ja soita. Alueen merkittävimmät arvot ovat vesistöissä, joissa yhdistyvät luonto-, maisema- ja virkistysarvot sekä jäljet vanhasta pyyntikulttuurista.”

Rovajärven alueen ympäristöselvitys

Puolustushallinnon rakennuslaitos on teettänyt ympäristöselvityksen Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueelta. Selvitys on valmistunut tammikuussa 2013. Toimeksiannon perusteena on ympäristönsuojelulain selvilläolovelvollisuus, jonka mukaan Puolustusvoimien on toiminnanharjoittajana oltava tietoinen aiheuttamistaan ympäristövaikutuksista. Ampuma- ja harjoitusalueen tunnistettavin päästö on melu. Maaperään jää haitta-aineita ja sirpaleita maalialueella ja taisteluampuma-alueilla. Maalialueella maaperä muokkautuu ja kasvillisuus on yleensä ympäristöään karumpaa. Tämä voi suosia tietyntyyppisen kasvillisuuden esiintymistä. Pohjaveteen kohdistuvia vaikutuksia todettiin maalialueella sijaitseissa lähteissä. Pintavesinäytteissä ei todettu haitta-aineita.

Vanhaan kalastuskulttuuriin liittyvä inventointi

Kokonaisuutena inventoinnin tuloksena havaittiin, että vuosituhansia jatkuneen kalastuskulttuurin jäänteitä on laajalla alueella varsin runsaasti jäljellä. Samat paikat, jotka ovat palvelleet kivikauden ja keskiajan ihmisiä, palvelevat edelleen nykypäivän kalamiesten leiripaikkoina. Maastossa olevat merkit kertovat varsin rikkaasta historiasta ja elämäntavasta, jossa kalastus on merkinnyt merkittävää tulonlähdettä.

(Lähde: Sarkkinen, Mika 2002. Kemiläisten jalanjäljillä, kalastusperinteen hyödyntäminen matkailussa –projekti. Lapin yliopisto. Täydennyskoulutuskeskus).

Melu- ja tärinäselvitykset:

Rovajärven ampuma-alueen ympäristömeluselvitys (Akukon Oy, 2004-1.1, Ympäristömeluselvitys, 2007), jossa tutkittiin ympäristömelua sekä melun mallilaskennalla että melumittauksin. Lähimmillä asuinpaikoilla saatiin seuraavia melutasojen laskentatuloksia: Yksittäisten laukausten enimmäismelun C-äänialtistustaso LCE ylitti Puolustusvoimien suositusarvon 100 dB Majava- ja Enijärven rannoilla ja osalla taloista valtatie 82:n varrella. C-äänialtistustasot olivat lähimpien talojen luona suurimmillaan noin 107 dB. Laskennallisten harjoitusviikkojen A-keskiäänitason LAeq laskentatulokset vaihtelivat suhteellisen paljon. A-tasot olivat valtakunnallisen harjoituksen aikana lähimpien talojen luona ilman impulssikorjausta keskimäärin noin 45 – 55 dB. Maanpuolustusalueen ja Kainuun Prikaatin tykistöharjoitusten aikana suositusarvot ylittyivät vain muutamilla taloilla. Jos raskaille aseille käytetään impulssikorjauksen arvona n. 10 dB, keskimäärin melu ylittää suositusarvon 55 dB alueen Majava- ja Enijärven rantatonteilla ja suurella osalla taloista valtatie 82:n varrella.

Ammunnan ja räjäytysten aiheuttama tärinä Rovajärven mittaukset (Akukon Oy, 2008) Tykistöammuntojen aiheuttamaa melua ja tärinää mitattiin Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueella. Mittaukset olivat osana laajempaa tärinäselvitystä, joka tavoitteena on antaa tietoja ampuma- ja räjäytystoiminnan tärinävaikutuksista rakennuksiin sekä niiden mittaamiseen. Ammuntojen ja räjäytysten aiheuttaman tärinän arvioinnista on tekeillä Puolustusvoimien erillisohje.

Maaperä- sekä pinta- ja pohjavesiselvitykset:

Sarriojärven leirialueen maaperätutkimukset (Ramboll Finland Oy, 2005. Pohjoisen Maanpuolustusalueen Esikunta Maaperän pilaantuneisuustutkimus, Rovajärven ampuma-alue). Maaperätutkimuksen mukaan puretun polttoaineen jakelupisteen ja vanhan rakennuksen kohdalla ei maaperässä havaittu polttoaineperäisiä hiilivetyjä.

Heinuvaaran polttoaineiden jakopaikan ja ajoneuvojen huoltopaikan, Hautainmaan jätepaikan ja Venevaaran pesupaikan sekä polttoaineiden jakelupaikan alueiden maaperätutkimukset (Ramboll Finland Oy 2006, Rovajärven alueen maaperän pilaantuneisuustutkimukset). Tutkimusten yhteydessä asennettiin kolme pohjavesiputkea. Heinuvaaran huoltoalueella ei havaittu merkittäviä haitta-ainepitoisuuksia, jotka edellyttäisivät maaperän kunnostustoimia. Hautainmaan jätepaikan maaperänäytteiden

tutkimustulosten pitoisuudet eivät ylittäneet ohjearvojen haitta-ainepitoisuuksia. Lisäksi alueelta otetussa pohjavesinäytteessä ei havaittu haitta-aineita. Venevaaran pesupaikan pintamaassa todettiin kohonnut öljypitoisuus, joka suositeltiin poistettavaksi vesien keräysjärjestelmän rakentamisen yhteydessä. Pohjavesinäytteessä ei havaittu kohonneita haitta-ainepitoisuuksia.

(Lähde: Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueen ympäristöselvitys, 11.1.2013, Ramboll).

3.9.2. Rovajärven ampuma-alueen maankäyttösuunnitelma

Puolustushallinnon rakennuslaitos on laatinut Rovajärven ampuma-alueen maankäyttösuunnitelman 9.8.2005. Suunnitelma vastaa yleispiirteisesti yleiskaavaa ja sillä pyritään alueen kokonaisvaltaiseen kehittämiseen ottaen huomioon toiminnallisuuden ohella myös taloudellisuus, ympäristönsuojelu ja yhteiskunnallinen vuorovaikutus. Suunnitelman laatimisessa tehdään myös sidosryhmäyhteistyötä. Osa maankäyttösuunnitelman liitteistä on tarkoitettu vain viranomaiskäyttöön.

3.9.3. Tutkimus poronhoidosta ampuma- ja harjoitusalueella

Tutkimus poronhoidosta ampuma- ja harjoitusalueella (Metlan työraportti 2011, Poronhoito sotaharjoitusalueella - tapaustutkimus Rovajärveltä). Tutkimuksessa selvitettiin, miten ampuma- ja harjoitusalue on vaikuttanut/vaikuttaa 1) talvilaitumien kuntoon, 2) porojen alueelliseen jakautumiseen, 3) teuraspainoihin ja vasaprocenttiin, 4) poronhoitotöiden suorittamiseen sekä 5) poronhoidon kustannuksiin. Nämä ovat aiheita, jotka ovat jatkuvasti esillä paliskunnan ja Puolustusvoimien neuvotteluissa. Jäkälän peittävyysprosentit ja keskipituudet eivät poikenneet olennaisesti ympäröivien alueiden vastaavista tunnuksista. Kuivilla kankailla (tärkein talvilaiduntyyppi) ampuma- ja harjoitusalueen suhteelliset porotiheydet olivat 36 % ulkopuolisen alueen poro-tiheyksistä. Vasonta-aikaan ajoittuvat sotaharjoitukset vaikuttivat ampuma- ja harjoitusalueen pohjoispuolelle muodostuviin suuriin kesätokkiin, joissa vasojen teuraspainot ja vasaprocentit jäivät erilaisista häiriötekijöistä ja kiristyneestä ravintokilpailusta johtuen alhaisemmiksi kuin muilla alueilla. Työmenekki oli Pyhä-Kalliossa 1,9-kertainen ja hoitomaksu 1,5-kertainen naapuripaliskuntaan verrattuna. (Lähde: Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueen ympäristöselvitys, 11.1.2013, Ramboll).

4. TAVOITTEET

4.1. Puolustusvoimien tavoitetila

Puolustusvoimien *Rovajärven tavoitetila 2020* -asiakirja (MJ25194) on julkaistu 18.10.2013. Tavoitetila antaa perusteet alueen kehittämiseksi ja toimenpidesuunnitelman laatimiselle. Rovajärven tavoitetila 2020 on **liitteessä 4**.

4.2. Eri osapuolten tavoitteet

Metsähallitus:

Metsähallituksen hallinnassa olevat metsät ovat monikäyttömetsiä, joissa otetaan puuntuotannon ohella huomioon myös muita tavoitteita kuten metsien monimuotoisuuden suojelu sekä virkistyskäyttömahdollisuuksien ja porotalouden harjoittamiseen liittyvien edellytysten säilyminen. Lisäksi toiminnassa tulee ottaa huomioon tutkimuksen, opetuksen, puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen maankäytön tarpeet. Maankäytön yhteensovittamisen yleinen lähtökohta on eri maankäyttömuotojen päällekkäiskäyttö.

Metsähallituksen ja Puolustusvoimien yhteistyön tavoitteet on määriteltä osapuolten kesken sovitussa puitesopimuksessa. Metsähallituksen tavoitteena on huolehtia siitä, että puolustusvoimilla on sovittujen periaatteiden mukaisesti käytössään toimintaansa varten tarvittavat alueet. Lisäksi Metsähallitus hankkii tarvittaessa puolustusvoimien käyttöön uusia alueita.

Rovajärven alueen valtionmailla maankäyttö perustuu Metsähallituksen luonnonvarasuunnitelmissa tehtyihin linjauksiin. Linjauksissa on huomioitu aluetta koskevat kaavapäätökset sekä puolustusvoimain kanssa tehty käyttöoikeussopimus. Kaikessa alueen toiminnassa tulee ottaa huomioon myös alueelta kartoitetut monimuotoisuus, kulttuuri - ja muut erityiskohteet. Edellä mainitut tekijät huomioon ottaen Metsähallituksen tavoitteena on harjoittaa alueella metsätaloutta, hallinnoida muuta maankäyttöä erilaisin sopimuksin sekä tarjota mahdollisuudet omaehtoiseen virkistyskäyttöön.

Metsähallitus pyrkii harjoittamaan ampuma-alueella puuntuotantoa sekä muita toimenkuvaansa kuuluvia tehtäviä ammuntojen asettamisissa puitteissa. Metsätalous on pitkäjänteistä toimintaa ja tästä johtuen puuntuotannon näkökulmasta ampuma-alueen sisäinen maankäytännöllinen jako tulee tehdä pitkällä aikajänteellä. Tärkeätä on määrittää pysyvästi ne alueet, joissa on ”sirpalevaara”, jotta metsätaloudelliset panostukset ja

toimenpiteet osataan kohdentaa oikein. Samat ajalliset periaatteet koskevat myös alueen muuta maankäyttöä ja alueen erityisarvojen suojelua. Jotta päästään riittävän pitkäjänteiseen ratkaisuun, edellyttää tämä eri osapuolten yhtenäistä näkemystä alueen kehittämiseksi.

Lapin ELY-keskus:

Valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskeva valtioneuvoston päätös on tullut voimaan 30.11.2000 ja sen tarkistus 1.3.2009. MRL 24 §:n mukaan valtion viranomaisten tulee toiminnassaan ottaa huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, edistää niiden toteuttamista ja arvioida toimenpiteidensä vaikutuksia aluerakenteen ja alueiden käytön kannalta.

Kyseessä olevaa aluetta koskevia alueidenkäyttötavoitteita ovat mm. seuraavat:

Alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon maanpuolustuksen ja rajavallvonnan tarpeet ja turvattava riittävät alueelliset edellytykset varuskunnille, ampuma- ja harjoitusalueille, varikkotoiminnalle sekä muille maanpuolustuksen ja rajavallvonnan toimintamahdollisuuksille. Samalla on huomioitava muun yhdyskuntarakenteen, elinympäristön laadun ja ympäristöarvojen asettamat vaatimukset.

Alueidenkäytössä kiinnitetään erityistä huomiota ihmisten terveydelle aiheutuvien haittojen ja riskien ennalta ehkäisemiseen ja olemassa olevien haittojen poistamiseen.

Haitallisia terveysvaikutuksia tai onnettomuusriskejä aiheuttavien toimintojen ja vaikutuksille herkkien toimintojen välille on jätettävä riittävän suuri etäisyys.

Alueidenkäytössä on ehkäistävä melusta, tärinästä ja ilman epäpuhtauksista aiheutuvaa haittaa ja pyrittävä vähentämään jo olemassa olevia haittoja. Uusia asuinalueita tai muita melulle herkkiä toimintoja ei tule sijoittaa melualueille varmistamatta riittävää meluntorjuntaa.

Poronhoitoalueella turvataan poronhoidon alueidenkäytölliset edellytykset.

Edellä olevasta tavoitelistauksesta on havaittavissa, että valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden eri tavoitteet saattavat olla tietyillä alueilla voimakkaastikin ristiriidassa keskenään. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden yhteensovittaminen tehdään suurelta osin maankäytön suunnittelussa ja ensisijassa maakuntakaavoituksessa. Lapin ELY-keskus näkeekin, että Rovajärven kehittämistyöryhmän työ

ja sen tulokset ovat tärkeänä perustietoaineistona maakuntakaavaa valmisteltaessa.

Lapin ELY-keskuksen tavoitteena on valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden edistäminen ja että Rovajärven alueen kehittämisessä ja suunnittelussa on käytettävissä riittävät selvitykset päätöksentekoa (kaava- ja lupapäätökset) varten ja että alueen kehittämisessä ja suunnittelussa turvataan riittävällä tavalla eri osallistajien erilaiset intressit.

Lapin liitto:

Lapin liitto on käynnistänyt Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavan laatimisen vuoden 2012 lopussa. Työryhmätyöskentelyssä esiin tulleet perustiedot ja eri osapuolten tarpeet ja tavoitteet muodostavat Rovajärven osalta hyvän lähtökohdan kaavatyölle.

Lapin liiton tavoitteena on laadittavana olevassa Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavassa yhteen sovittaa erilaisia maankäyttöä koskevia intressejä siten, että mahdollisimman moni voisi maankäyttöratkaisut hyväksyä.

Pro Rovajärvi ry:

Pro Rovajärvi ry:n perustavoitteet ovat maankäyttöön liittyvien ongelmien ratkaiseminen sekä ympäristön- ja luonnonsuojeluun ja sosiaalisesti kestäväan ratkaisuun pääseminen ja niiden valvonnan läpinäkyvyyden aikaansaaminen niin, että voidaan puhua aidosta monikäyttöalueesta.

Oheinen edellä mainittuja perustavoitteita tukeva kokonaisratkaisuesitys Rovajärven ampuma-alueen rajoista, käytöstä ja yhteistyöstä on esitetty Rovajärven kehittämistyöryhmän kokouksessa 22.11.2012.

A Ampuma-alueen rajat

1. Harjoitusalue sijoitetaan KT 82 pohjoispuolelle niin, että meluhaitat poistuvat.
2. Enijärvi-Majavajärven alue rajataan ampuma-alueen ulkopuolelle.
3. Tarvittaessa harjoitusalueen pohjoisrajaa siirretään pohjoisemmaksi 4 –tien ja 9613 -tien (Javaruksentie) rajaamalle alueelle.
4. 08 -alueen puolustusvoimain tarvemääritys poistetaan.

B Ampuma-alueen käyttö

1. Maalialueet määritellään maakuntakaavassa ja aidataan.
2. Tulasema-alueet määritellään maakuntakaavassa meluhaitat huomioiden.

3. Määritellään maakuntakaavassa erityisalueet, joissa PV toiminta ei ole sallittua: yksityismaat, porotalousalueita ja muu elinkeinotoiminta, muinaismuisto- ja muut suojelukohteet sekä vesistöt, rannat ja vaarojen lakialueet.
4. Yksityisten oikeuksia alueillaan ei rajoiteta.
5. Yksityismaiden yli ei ammuta.
6. Sammaleen-Enijärven-Ristilammen ja Majavan teiden yli ei ammuta eikä käyttöä rajoiteta.
7. Alueen käytön suunnittelussa määriteltävä myös
 1. Ilmavoimien ja miehittämättömien lennokkien käytön rajat sekä vapaaehtoisten puolustusjärjestöjen alueen käyttö ja rajaukset
 2. Muun elinkeinotoiminnan harjoittaminen alueella on lähtökohtaisesti sallittua
 3. Jokamiehenoikeudet, lupakalastus- ja metsästys sekä kalavesien vuokraustoiminta on alueella sallittu

C PV:n ja siviilien yhteistyö

Ajankohtaiset asiat käsitellään yhteistyöryhmän kokouksessa, tuodaan esille ongelmat, haetaan ongelmille ratkaisut tai lähetetään asia ratkaisijalle.

Rovaniemen kaupunki:

Rovaniemen kaupungin tavoitteena on säilyttää puolustusvoimien paikkakunnalla olevat työpaikat sekä omalta osaltaan auttaa sovitteluun armeijan ja alueen muiden toimijoiden välisiä ongelmia.

Lisäksi kaupungin tavoitteena on lisätä puolustusvoimien paikallishankintoja esim. palveluiden ja elintarvikkeiden osalta.

Kemijärven kaupunki:

Rakentaminen

Kantatien 82 eteläpuoleiselle alueelle tulee voida rakentaa. Rakennuslupiin liitetään maininta, että alueella esiintyy harjoitusten aikana melua ja tärinää. Kalliosalmen ja Hyypiön kyliin tulee yksityisille maille voida rakentaa myös maantien pohjoispuolelle samoilla edellytyksillä kuin edellä.

Melu

Ympäristöministeriölle tulee tehdä esitys ammunnoista aiheutuvan melun ohjearvojen määrittämiseksi erityyppisen rakentamisen ohjaamiseen.

Muut kantatien 82:n pohjoispuoliset yksityiset alueet tulee mahdollisuuksien mukaan saada valtion omistukseen rakentamattomien alueiden osalta käypähintaisilla kaupoilla, maan vaihdoilla tai hankeusjaolla.

Matkailu

Alueen matkailullinen hyödyntäminen harjoitusten välisinä aikoina tulee selvittää.

Kaavoitus

Vireillä olevan maakuntakaavoituksen ja siihen liittyvien aiempaa kattavampien melu- ym. selvitysten avulla tulee edistää Rovajärven ampuma-alueen ja sen reuna-alueiden monipuolisempaa käyttöä.

Muu yritystoiminta

Alueelle soveltuvan yritystoiminnan edellytyksiä tulee parantaa ja tukea. Alue ja sen lähialueet mahdollistavat poikkeuksellisia olosuhteita ja mahdollisimman kaukana asutuksesta olevan yritystoiminnan käynnistämisen. Yritystoiminnan edellytykset selvitetään ja alueelle laaditaan yritystoiminnan edistämiseen tähtäävä suunnitelma.

Pelkosenniemen kunta:

Rovajärven ampuma-alue pysyy kansallisen puolustuksen harjoitusalueena siten, että se tukee myös Jääkäriprikaatin toimintaa. Kunta ei suhtaudu positiivisesti alueen käytön lisäämiseen kansainvälisenä harjoitusalueena. Alueen laajentaminen pohjoisen suuntaan aiheuttaa haittaa Pyhä-Luoston kansallispuiston matkailijoiden viihtyvyydelle. Ampuma-alue voi toimia myös luonnon monimuotoisuutta lisäävänä, mikäli alueen muu käyttö sovitetaan luonnon monimuotoisuutta tukemaan. Poronhoidon toimintaedellytyksien turvaamiseksi on metsätalouden osoitettava alueita porojen käyttöön sellaisilta alueilta jonne, ampumatoimintaa ei osoiteta. Rovaniemen suurtulvien estämiseksi kaikilla Kemijoen valuma-alueilla tulee ryhtyä luontaisen vedenpidätyskyvyn parantamiseen, myös Rovajärven ampuma-alueella. Luontaisen vedenpidätyskyvyn parantamiseksi on Euroopan majavan elinolosuhteet ja lajin palauttaminen myös ampuma-alueella otettava suunnittelussa huomioon.

Maankäytön rajoitukset tulee korvata paikallisille maanomistajille nopeasti, että epävarmuuden aiheuttama kohtuuttomasti rasittava haitta saadaan poistettua.

Pyhä-Kallion paliskunta:

Paliskunnan tavoite on säilyttää poronhoito kannattavana elinkeinona myös Rovajärven ampuma-alueella.

Kannattavuuteen vaikuttavat tekijät:

- 1) Eloporomäärissä päästävä takaisin tavoitteeseen

- 2) Laidunmaiden kunnon saaminen kestäväälle pohjalle
- 3) Poroerotusten suorittaminen vuoden loppuun mennessä
- 4) Maalialueiden aitaus ja ammuntojen keskittäminen aidatuille alueille
- 5) Ympäristö- ja muiden haittojen korjaaminen
- 6) Ympäristösuojelulain noudattaminen ja valvonta
- 7) Menetykset, haitat tms. korvauksien suorittaminen täysimääräisinä paliskunnalle ja poronomistajille

Eloporolukujen saaminen takaisin tavoitteeseen, Namman ja Kemijärven työalueilla 4100:n ja sen myötä teurastuloissa pääseminen tavoitteeseen.

On luotava olosuhteet joissa porot voivat laiduntaa myös häiriöaluetta.

Laidunmaitten lisääntyvä kulutus on saatava pysäytettyä, uusia maalialueita ei saa ottaa käyttöön ja muu laidunmaita kuluttava käyttö on keskitettävä jo muokatuille alueille.

Tärkeimmät maalialueet on aidattava ja ammunnat keskitettävä aidatuille alueille.

Alueen käyttöä kaupalliseen toimintaan ei tule sallia, mikäli toiminnasta aiheutuu haittaa ja vahinkoa porotaloudelle ja laidunmaiden kulutukselle.

Lapin maanmittaustoimisto:

Maanmittauslaitoksen edustaja on työryhmässä asiantuntija-viranomainen ja toimintamme edellytyksenä on täydellinen puolueettomuus Rovajärven alueen maankäytön eri intressitahojen suhteen. Tämän takia Maanmittauslaitos ei nimeä Rovajärven alueen käytön suhteen tavoitteita tai ongelmia omasta näkökulmastaan. Sen sijaan tavoitteemme on antaa tietoa työryhmän muille jäsenille niistä toimialaamme kuuluvista keinoista, joilla alueen maankäyttöongelmia voidaan ratkaista tai helpottaa. Tällaisia ovat esim. tilusjärjestelyt ja -vaihdot, joista erityisesti haluamme korostaa hankeusjaon mahdollisuuksia maanomistusristiriitojen ratkaisijana Rovajärven kaltaisessa tilanteessa.

Kiinteistöjen järjestely voidaan toteuttaa hankeusjako-toimituksessa eli tilusjärjestelyssä, jossa alueita vaihdetaan ja siirretään uuteen paikkaan tietyltä rajatulla alueella esim. koskien muutamaa kiinteistöä yhdellä kertaa. Toimituksessa kunkin kiinteistön kaikki omaisuusosat arvioidaan ja omaisuuden arvo ei vähene vaan muuttaa sijaintiaan. Hankeusjako tarjoaa lunastusta pehmeämmän keinon, jossa yksityiselle maanomistajalle jää mahdollisuus kiinteistönsä käyttöön sijainniltaan uudessa paikassa. Tällöin ampumatoiminnan haitat yksityiselle maanomistajalle poistuvat jopa kokonaan ja vastaavasti Rovajärven aluetta voidaan kehittää harjoitusalueena.

Maankäyttöristiriitoja voidaan helpottaa myös tiejärjestelyillä esim. kulkuyhteyden järjestämiseksi toista kautta, jos itse kiinteistö ei haittaa ampuma-alueen toimintaa, mutta tieyhteys kiinteistölle on ongelma. Tämä voisi olla ratkaisukeino Enijärven alueen osalta, jossa itse tie Enijärvelle rajoittaa tykistön toimintaa ja aiheuttaa odotusaikoja yksityisille tienkäyttäjille.

Hankeusjako tai tiejärjestelytoimitus käynnistyy Lapin Maanmittauslaitokseen osoitettavalla hakemuksella. Toimituksen kustannukset maksavat toimituksen hakija.

Maanmittauslaitos toimii mahdollisessa lunastustilanteessa toteuttavana viranomaisena.

5. TYÖRYHMÄN TOIMINTA

Rovajärven kehittämistyöryhmä on kokoontunut vuonna 2010 kaksi kertaa, vuonna 2011 yhdeksän kertaa, vuonna 2012 seitsemän kertaa ja vuonna 2013 kahdeksan kertaa.

5.1. Kokoukset ja niissä käsitellyt asiat

2010

8.11.2010

- Työryhmän ensimmäinen kokous.
- Esittäytyminen.
- Kunkin osapuolen tavoitetilojen selvittäminen työskentelyn alkuvaiheessa.

10.12.2010

- Rovajärven melualueella sijaitsevat rakennukset ja asukastiedot / Rovaniemen kaupunki, Erkki Lehtoniemi.
- Melualueella sijaitsevat rakennukset ja asukastiedot / Kemijärven kaupunki, Tomi Timonen.
- Rovajärven alueen keskeisiä tilastotietoja / Lapin liitto, Riitta Lönnström.
- Parhaat kiinteistötekniset menetelmät maanomistusristiriitatilanteiden selvittämiseksi / Maanmittauslaitos, Heikki Lind.
- Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueen pinta-alatiedot; omistussuhteet maiden ja vesien suhteen / Metsähallitus, Lauri Karvonen.
- Puolustusvoimien aluehankinnat (tilastotietoa) vuosien 2002–2010 aikana / Pääesikunta, Juhani Lantto.

2011

19.1.2011

-Rovajärven alue historiallisesta, arkeologisesta näkökulmasta / Lapin maakuntamuseo Rovaniemi, Kotivuori Hannu.

-Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueen rakennettu ympäristö, kulttuuriperintö, kulttuuriympäristö, kulttuuriympäristö-selvitykset, kulttuurihistoriallisten kohteiden arvottaminen, kulttuuriympäristöviranomaisen tehtäviä Lapissa ja Museoviraston linjauksia/ Lapin maakuntamuseo, Päivi Rahikainen.

-Melualueiden määrittäminen, menetelmät, tilanne / Pääesikunta, Juhani Lantto.

23.2.2011

-Matkailu Rovajärvellä. Lapin matkailustrategia / Lapin liitto, Satu Luiro.

-METLA:n raportti: Poronhoito sotaharjoitusalueella / METLA, Timo Helle.

23.3.2011

-Kiinteistörakenne ja pinta-alatiedot Rovajärvellä, esimerkkinä Enijärven alue / Maanmittauslaitos, Heikki Lind.

-Luonnon monimuotoisuus Rovajärvellä / Metsähallitus, Lauri Karvonen

-Syventävä käsittely tammi-helmikuun aiheet / Työryhmä.

18.4.2011

-Syventävä käsittely melualueet / Pääesikunnan logistiikkaosasto, Matias Warsta, Akukon oy, Timo Markkula.

-Rovajärven johtosääntö / Pohjois-Suomen sotilasläänin esikunta, Tarmo Kyllönen.

24.- 25.5.2011

-Tykistön ja heittimistön valtakunnallinen ampumaharjoitus Rovajärvellä. Maastotarkastelu.

25.8.2011

-Edellisen maastotarkastelun havainnot / Työryhmä

-Maastotarkastelu poroelinkeidon näkökulmasta Rovajärven alueella / Pyhä-Kallion paliskunta, Mikko Ylinampa.

28.9.2011

-Väliraportin työstäminen.

-Loppuvuoden 2011 työskentelystä sopiminen ja vuoden 2012 alustava työsuunnitelma.

2.11.2011

-Väliraportin työstäminen.

8.12.2011

-Väliraportin työstäminen, väliraportti valmiina.

**13.12.2011 Väliraportin esittely ja luovutus
Puolustusministeriölle.**

2012

18.1.2012

-Palaute väliraportin luovutustilaisuudesta / puheenjohtaja,
-Vuoden 2012 työsuunnitelman laatiminen / työryhmä.

28.2.2012

-Meluasiasta Rovajärven alueella / akustiikkakonsultti, DI, Timo
-Markula, Akukom oy:sta ja ympäristöneuvos Ari Saarinen,
Ympäristöministeriö.

12.4.2012

-Puolustusvoimauudistus / everstiluutnantti Jukka Orava,
-Rovajärven johtosääntö ja ampumatoiminta Rovajärvellä osa 1/2
majuri Jouni Huhtinen.

24.5.2012

-Rovajärven johtosääntö ja ampumatoiminta Rovajärvellä osa 2/2
/ majuri Jouni Huhtinen.
-Porojen laidunkierto / Varaporoisäntä Mikko Ylinampa.

5.9.2012

-Puolustusvoimien alueet, melu ja kaavoitus, rakentamisen
säännökset/lainsäädäntöneuvos Jyrki Hurmeranta.

24.10.2012

-Hankeuusjakomenettely / DI Esko Rantakivi.
-Vuoden 2013 alustava työsuunnitelma / PJ, työryhmä.

22.11.2012

-Rovajärven ympäristöselvitystyö / FM, Mikael Takala, Ramboll
Finland Oy:sta, FT Kari Koponen PHRAKL.
-Pro Rovajärvi ry:n esitys Rovajärven tilanteen ratkaisuksi /
Hannu Huczowski.

2013

23.1.2013

-Perustuslaki / Lainsäädäntöneuvos Jyrki Hurmeranta.
-Kommentit pro Rovajärvi ry:n esityksestä / työryhmä.

27.2.2013

-Puolustusvoimien Rovajärven tavoitetila / everstiluutnantti Reima Vanhanen.

-Loppuraportti rakenne / PJ, työryhmä.

24.4.2013

-Loppuraportin työstäminen / työryhmä.

27–28.8.2013

-Loppuraportin kirjoittaminen / työryhmä.

24–25.9.2013

-Loppuraportin kirjoittaminen / työryhmä.

22–23.10.2013

-Loppuraportin kirjoittaminen / työryhmä.

20.11.2013

-Loppuraportin kirjoittaminen / sihteeristö.

17.12.2013

-Loppuraportin luovuttaminen / erikseen sovittu henkilöstö, Helsinki.

5.2. Väkiraportti

Väkiraportin esittely ja luovutus Puolustusministeriölle oli 13.12.2011. Rovajärven kehittämistyöryhmän väkiraportti on **liitteenä 5**.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET JA ESITYKSET

6.1. Johtaminen ja yhteistoiminta

Johtopäätös: **Rovajärven ampumakenttäalueen asioita käsitellään liian monessa yhteistoimintaryhmässä.** Tämä aiheuttaa ristiriitoja ja erilaisia käsityksiä asioiden tilasta ja niiden hoidosta. Tämä aiheuttaa asioiden tiedottamiseen epäselvyyttä. Tieto voi olla pirstaleista tai jopa väärää.

Esitys: Jatkossa Rovajärven asioita tulee käsitellä vain yhdessä yhteistoimintaryhmässä. Ryhmän puheenjohtajan tulee olla Maavoimien esikunnasta ja varapuheenjohtajan Jääkäriprikaatista. Jäsenistö tulee koota nykyisten yhteistyötoimintaryhmien pohjalta ja vakioida. Tarvittaessa käytetään myös asiantuntijoita. Yhteistoimintaryhmä laatii vuosittain toimintasuunnitelman ja vuosiraportin. Senaattikiinteistöt ja Puolustushallinnon rakennuslaitos tulee sisällyttää em. työryhmään.

Esitys: Perustettavan yhteistyöryhmän tulisi aloittaa toimintansa jo vuoden 2014 alkupuolella. Työryhmän tärkein tehtävä alkuvaiheessa tulee olla Rovajärven kehittämistyöryhmän esitysten toteutumisen seuranta.

Johtopäätös: Yhteydenpito ampumakenttäalueen siviilikäyttäjiin ja lähialueen asukkaisiin on koettu puutteelliseksi.

Tämä aiheuttaa turhia väärinkäsityksistä tai tietämättömyydestä aiheutuvia ristiriitoja ampumakenttäalueen jokapäiväisessä elämässä. Suurimpiin harjoituksiin liittyen tietoa on saatavilla, mutta muuten tiedottamisessa on parannettavaa.

Esitys: Tulevan yhteistoimintaryhmän toimintaan liitetään vakioidusti ns. asukasinfotilaisuudet (väh. 2 kertaa vuodessa), joiden yhteydessä jaetaan tietoa ampumakenttäalueen asioista ja toiminnasta. Samassa yhteydessä asukkailla on mahdollisuus kysellä asioidenhoitajilta mieltä askarruttavista asioista sekä tehdä esityksiä ampumakenttäalueen toimintaan liittyen. Samassa yhteydessä voidaan käsitellä myös saatu palaute (esim. asiakaspuhelin, vahinkoilmoitukset yms).

Johtopäätös: Yhteistoiminta valtakunnan eri ampuma- ja harjoitusalueiden asioiden hoidossa on puutteellista. Hyvät käytänteet eivät välity toimijalta toiselle. Ristiriitaa voi toisaalla aiheuttaa sellainen asia, mikä on toisaalla jo ratkaistu toimivasti (esim. maankäyttöön liittyvät asiat).

Esitys: Maavoimien esikunnan johdolla pidetään kerran vuodessa ns. ampuma- ja harjoitusaluepäivä, jossa voidaan toteuttaa perusteellinen benchmarking hyvien käytäntöjen levittämiseksi valtakunnallisesti. Opin ottaminen myös ulkomailta tulee olla mahdollista.

Johtopäätös: Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueen kartta ei sisällä kaikkea ampuma- ja harjoitustoimintaa rajoittavia tekijöitä.

Tästä syystä johtuen harjoitusjoukot ovat voineet toimia alueilla, joilla harjoitustoimintaa ei saisi olla (mm. poronhoitoon liittyvät alueet ja rakennelmat) tai voivat tietämättään tuhota kulttuurihistoriallisesti ja luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä kohteita. Em. asioita ei ole voitu ottaa huomioon myöskään harjoituksia suunniteltaessa.

Esitys: Harjoitusalueen kartan päivitysprosessi tulee vakioida esim. kolmen vuoden rytmiin, jolloin kartta on riittävän ajantasainen. Ampuma-alue toimisto kokoaa toisen vuoden aikana päivitystarpeet (esim. Metsähallituksen paikkatietoasiat, vesistöjen ottaminen huomioon) ja tuo ne yhteistoimintaryhmän käsittelyyn. Tällä varmistetaan kaikkien päivitystarpeiden huomioon ottaminen. Yhteistoimintaryhmä lausuu päivitystarpeesta ja ampuma-alue toimiston toimenpitein päivitystarpeet hyväksytetään Maavoimien esikunnassa, jonka jälkeen kartta painetaan kolmantena vuonna.

Johtopäätös: Puolustusvoimien ja Metsähallituksen toimintojen koordinointi Rovajärven alueella ei ole kaikilta osin riittävää. Metsähallituksella ei ole riittäviä perusteita suunnitella puuntuotantoaan tehokkaimmalla tavalla. Tämä tulee esiin erityisesti räjähtämättömien ampumatarvikkeiden raivaamiseen liittyen.

Esitys: Ampumakenttäalueen kehittämissuunnitelmaan tulee sisällyttää myös alueen raivaamissuunnitelma. Kehittämissuunnitelma käsitellään yhteistoiminnassa Metsähallituksen kanssa.

6.2. Tiedottaminen

Johtopäätös: Harjoitusjoukot eivät tunne Rovajärven johtosääntöä riittävällä tarkkuudella tai eivät noudata sitä. Vuosittain on paljastunut useita tapauksia joissa ei ole noudatettu johtosäännön määrittämiä rajoituksia ampuma- ja harjoitustoiminnassa (esim. joukot ovat majoittuneet poroaita-alueelle, on ajeltu puolustusvoimien ajoneuvoilla yksityisten mailla). Tämä aiheuttaa turhaa skismaa alueella olevien siviilien ja puolustusvoimien välillä. Rovajärven harjoitusaluetta käytetään valtakunnallisesti ja joukot eivät ole jatkuvasti tekemisissä Rovajärven harjoitusalueen kanssa, jolloin johtosäännön tuntemus ei ole samalla tasolla kuin kotivaruskuntien läheisyydessä olevien ampuma- ja harjoitusalueiden kanssa. Kantahenkilökunta ei miellä ampuma- ja harjoitusalueen olevan monikäyttöaluetta, mihin muiden alueiden käyttäjien pääsy on sallittu ampumatoiminnan ulkopuolella.

Esitys: Ampumakenttäaluetta käyttävät joukot veloitetaan kouluttamaan Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueen johtosääntö omalle henkilökunnalleen ennen ampuma- tai taisteluharjoitusta. Harjoituksen johtaja veloitetaan tarkistamaan ja valvomaan, että johtosääntö on koulutettu. Ampuma- ja harjoituspuhutteluissa on varmistettava johtosäännön tuntemus keskeisiltä osilta. Harjoituskertomuksessa on käsiteltävä harjoituksessa esille tulleet laiminlyönnit ja ne on saatettava tiedoksi seuraavan harjoituksen valmisteluprosessissa. Kantahenkilökunnalle tulee korostaa ampuma- ja harjoitusalueen monikäyttöisyyden luonnetta ja asian merkitystä esim. maalialueiden tarkastamisessa heti ammunnan päätyttyä.

Johtopäätös: Paikalliset toimijat ja asukkaat eivät ole riittävän tietoisia puolustusvoimien toiminnasta Rovajärven alueella. Tämä aiheuttaa turhaa epäselvyyttä ja ristiriitoja yhteistoimintaan ja normaaliin elämiseen. Nykymallin mukaista pelkästään ammunnoista tiedottamista ei koeta riittäväksi.

Esitys: On selvítettävä mahdollisuudet käyttää tehokkaammin nykyaikaisen sosiaalisen median keinoja (esim. Facebook, Twitter jne.) puolustusvoimien toiminnasta tiedottamiseen. Tiedottamisen

on katettava ammuntojen lisäksi myös harjoitukset ml. Maanpuolustuskoulutus yhdistyksen (MPK) harjoitukset.
Esitys: On perustettava asiakaspalvelupuhelin, josta kansalaiset voivat kysyä epäselvistä asioista, ilmoittaa havaitsemiaan asioita ja antaa palautetta.
Esitys: Järjestetään alueen toimijoille ja asukkaille ”Rovajärvi - päivä” aika-ajoin, jonka yhteydessä voidaan käydä vuoropuhelua esille tulevista asioista.

6.3. Harjoitusten suunnittelu ja toteutus

Johtopäätös: **Harjoitusten suunnittelussa ei oteta huomioon riittävästi alueen muita toimijoita.** Harjoituksia suunniteltaessa ei ole käyty riittävää vuoropuhelua, jolla turhat ristiriitatilanteet esim. alueiden käyttöön ja aikataulutukseen liittyen olisi voitu välttää. Tämä koskee nimenomaan suuria valtakunnallisia harjoituksia.

Esitys: Valtakunnallisten harjoitusten suunnitteluvaiheessa harjoitus esitellään harjoituksen johdon toimesta Rovajärven yhteistoimintaryhmälle. Yhteistoimintaryhmä antaa palautteensa, jonka harjoituksen johto ottaa huomioon harjoituksen jatkosuunnittelussa. Harjoituksen aikana saatu palaute kirjataan ylös ja käsitellään harjoituskertomuksessa. Harjoituskertomus laitetaan jakeluun myös yhteistoimintaryhmälle. Tämä vuoropuhelu auttaa myös eri toimijoita ymmärtämään harjoituksen suunnitteluun vaikuttavia perusteita.

Esitys: Ampumatoiminnassa tulee käyttää maalialueina mahdollisimman paljon vakiintuneita maalialueita kasvillisuuden (esim. jäkälä) ja puuston säästämiseksi. Rovajärven harjoitusaluekartassa maalialue tulee olla merkitty selkeästi (esim. rasteroimalla), jotta maalin keskipiste pysyy maalialueen sisällä (esim. epäsuoran tulen ammunnoissa). Pilottihankkeena tulisi selvittää mahdollisuudet yhden maalialueen aitaamisesta.

6.4. Alueiden käyttö

Johtopäätös: **Rovajärven alueella sijaitsevat yksityisten kiinteistöt ja porotalous rajoittavat puolustusvoimien toimintaa.** Osa kiinteistöistä sijaitsee ampuma- ja harjoitusalueen sisällä ja osa välittömässä läheisyydessä. Ampumatoiminta (melualueet) rajoittaa rakentamista kt82:n lähialueella, mm. Hyypiön ja Kalliosalmen kylissä. Porotaloutta harjoitetaan koko ampuma- ja harjoitusalueella. Rovajärvi on puolustusvoimien tärkein valtakunnallinen ampuma- ja harjoitusalue.
Esitys: Selvitetään kyetäänkö ampuma- ja harjoitusaluetta muuttamalla (ulkorajojen muutokset) tai sen sisäisiä toimintoja uudelleen sijoittamalla (maalialueet, tuliasema-alueet, muu

infrastruktuuri, toimintojen vakiointi, aitaaminen) yhteen sovittamaan alueen toimijoiden maankäyttötarpeet.

6.5. Maanhankinta

Johtopäätös: Puolustusvoimilla on jatkossakin tarve hankkia Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueelta yksityisomistuksessa olevia kiinteistöjä.

Esitys: Alueelle tulee laatia ajan tasalla oleva maanhankinta-strategia. Tässä strategiassa tulee priorisoida puolustusvoimien maanhankintojen painopistealueet Rovajärven alueella. Strategian mukaiseen maanhankintaan tulee varata riittävät resurssit.

Esitys: Valtakunnallisista maanhankintavaroista tulee kohdistaa merkittävä osa Rovajärven alueelle, koska Rovajärvi on puolustusvoimien tärkein kehitettävä ampuma- ja harjoitusalue.

Johtopäätös: Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueen sisällä on alueita (mm. Enijärven ja Majavajärven alue), jossa on runsaasti vapaa-ajan asuntoja (n. 60 kpl) ja muita kiinteistöjä.

Alueella tehdään vuosittain vapaaehtoisia kauppvoja, mutta osa maanomistajista on ilmoittanut, että he eivät suostu vapaaehtoiisiin järjestelyihin. Lisäksi hinnoitteluperusteet aiheuttavat hämmennystä maanomistajien keskuudessa (vapaaehtoiset kaupat - käypä hinta, maanlunastaminen puolustustarkoituksiin - korkein käypä hinta).

Esitys: Lähtökohtana maanhankinnoille ovat vapaaehtoiset järjestelyt (vapaaehtoiset kaupat ja vaihdot). Uusina vaihtoehtoina tulisi tutkia hankeuusjaon ja käyttöoikeussopimusten soveltuvuutta Rovajärven maanomistusjärjestelyissä.

6.6. Valvonta

Johtopäätös: Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueen valvonnan nykytaso koetaan riittämättömäksi.

Virkistystoiminta alueella on mahdollista muina aikoina kuin puolustusvoimien toiminta ei sitä rajoita. Puolustusvoimat valvoo omia kohteitaan. Alueella on todettu ulkopuolisten leväperäistä luontoarvoja kunnioittamatonta toimintaa (mm. ajellaan teiden ulkopuolella missä huvittaa) ja "villin lännen" asennetta (pidetään tulia ja roskataan maastoa), joka aiheuttaa pahennusta ja suoranaista häiriötä alueen muille toimijoille.

Esitys: Valvontaa tehostetaan yhteistoiminnassa kaikkien viranomaisten ja alueen toimijoiden kanssa. Puolustusvoimien tulee lisätä näkyvyyttään alueella (sensorit, partiointi, kyltit). Metsähallituksen erätarkastajien resursseja tulee suunnata alueen valvontaan ja valvontatyö tulee tehdä näkyvämmäksi. Poromiehet ja mökkiläiset ilmoittavat havaituista epäkohdista

välittömästi asiakaspuhelimeen. Info-tauluilla ja internetissä (Rovajärven sivut, sosiaalinen media) tiedotetaan jokamiehen oikeuksista ja mahdollisesti myös alueen muiden toimijoiden toiminnasta esim. Pyhä-Kallion paliskunta.

6.7. Turvallisuus

Johtopäätös: Ampuma- ja harjoitusalueella on räjähtämättömiä ampumatarvikkeita. Alueella liikkujilla ei ole tietoa, että alueella ei ole turvallista liikkua eivätkä he tiedä miten toimitaan kohdattaessa räjähtämätön ampumatarvike tai sen osia.

Esitys: Räjähtämättömistä ampumatarvikkeista tulee tiedottaa selvemmin esim. varoitustauluilla. Ammuntojen jälkeiseen maaston tarkastukseen tulee panostaa nykyistä enemmän, jotta jo heti ammunnan jälkeen räjähtämättömät ammuksset voidaan paikallistaa.

6.8. Melukysymys

Johtopäätös: Raskaille aseille ei ole olemassa virallisia ohjearvoja ympäristömelutasoista. Koska lupaviranomaisten käytössä on ainoastaan puolustusvoimien määrittämät ohjearvot, ne kyseenalaistetaan esim. rakennuslupapäätöksissä yksityisten henkilöiden taholta.

Esitys: Raskaille aseille on määritettävä viralliset asetus pohjaiset ympäristömelutasot.

Johtopäätös: Raskaiden aseiden ympäristömelutasojen määrittämisessä ei ole yleisesti hyväksyttyä virallista melun määrittämistapaa. Tällä hetkellä muutamana päivänä tehdyt melumittaukset, jotka edustavat alueen maksimimelua määrittävät melualueen koko vuoden osalta ts. kyseessä on pahin mahdollinen melutilanne, joka ei siis ole voimassa jatkuvasti koko vuoden ajan.

Esitys: Raskaiden aseiden ympäristömelun määrittämiseksi on luotava yleisesti hyväksytty virallinen määrittämistapa.

Johtopäätös: Raskaiden aseiden osalta ei ole käytetty hyväksi kaikkia mahdollisuuksia melun leviämisen estämiseksi.

Tuliasemat on sijoitettu puhtaasti taktisten ja ampumateknisten lähtökohtien mukaan.

Esitys: Pyritään sijoittamaan raskaiden aseiden tuliasemat siten, että melun leviäminen olisi mahdollisimman vähäistä.

Esitys: Pyritään vähentämään melun leviämistä raskaiden aseiden tuliasemista metsänhoidollisin toimenpitein (jätetään metsä kasvamaan tietyille alueille).

6.9. Ympäristöasiat

Johtopäätös: Yleisesti epäillään, että puolustusvoimat ei täytä toiminnanharjoittajan selvilläolovelvollisuutta

ympäristöasioista Rovajärven alueella. Puolustusvoimilla on olemassa järjestelyt, joiden avulla se on jatkuvasti tietoinen toimintansa vaikutuksista ympäristöön. Puolustusvoimat ei kuitenkaan aktiivisesti tiedota asiasta ulospäin ja raportoi valvovalle viranomaiselle (Lapin ELY) vain pyydettyä. Koska vuosiraporttivaatimusta ei ole, muu yhteiskunta ei välttämättä ole tietoinen, että Rovajärven alueen osalta asia on kunnossa.

Esitys: Puolustusvoimien tiedottamista toiminnastaan ja toiminnan läpinäkyvyyttä tulisi parantaa ja siten lisätä luottamusta puolustusvoimien ja muiden alueen toimijoiden välille. Toiminnan vaikutuksesta ympäristöön raportoidaan Lapin ELY-keskukselle säännöllisesti erikseen sovittavalla tavalla.

Johtopäätös: Tällä hetkellä ei tiedossa riittävällä tarkkuudella Rovajärven alueella ammuttujen eri aseiden laukausten määriä. Tämä on puute arvioitaessa toiminnan ympäristövaikutuksia.

Esitys: Pyritään mahdollisuuksien mukaan selvittämään ammutut laukaukset (arvio).

Johtopäätös: Rovajärven alueen jätehuoltojärjestelyt eivät täysin vastaa suurimpien harjoitusten tarpeisiin. Uudistettu taistelutavan taktiikan mukaisesti joukot toimivat entistä hajautetummin ja liikkuvammin, jolloin myös jätehuolto tulee suunnitella ja toteuttaa sen mukaisesti.

Esitys: Puolustusvoimat tarkistaa jätehuollon järjestelyt yhteistoiminnassa Puolustuslaitoksen rakennuslaitoksen kanssa.

6.10. Muut asiat

Johtopäätös: Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueesta paikallisesti taloudellisesti saatavaa hyötyä tulisi lisätä.

Esitys: Selvitetään mahdollisuudet paikallishankintoihin palveluiden ja elintarvikkeiden osalta.

LIITTEET

LIITE 1: Esittelyasiakirja työryhmän perustamisesta Puolustusministerille

LIITE 2: Työryhmän jäsenistö

LIITE 3: Sopimus Rovajärven ampuma-alueen käytöstä (Puolustusvoimat ja Pyhä-Kallion paliskunta)

LIITE 4: Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueen tavoitetila 2020 (Maavoimien esikunta)

LIITE 4.1: Rovajärven ympäristöselvitys

LIITE 5: Rovajärven kehittämistyöryhmän väliraportti

LIITE 6: DVD, joka sisältää kaikkien kokouksien pöytäkirjat, liitteet sekä esittelyaineistot